

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління
Кафедра економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій
в бізнесі

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

(освітній рівень)

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

на тему: Управління ефективністю використання основних фондів підприємств харчової промисловості на прикладі ДП ПрАТ «Оболонь «Красилівське» (Хмельницька обл., м. Красилів).

ДРЕП. 0 2 2 3 1 5 . 0 1 . 0 7 . 0 0

Виконав студент II курсу,
група ЕПм-22-1

В.Ю. Костенко

Підпис, дата

Ініціали, прізвище

Керівник
канд. екон. наук, доцент

В.Й. Бакай

Підпис, дата

Ініціали, прізвище

Нормоконтролер
канд. екон. наук, доцент

О.В. Пилипак

Підпис, дата

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ЕАМ та ІТБ
д-р екон. наук, проф.

П.М. Григорук

_____ 20__ р.

Підпис, дата

Ініціали, прізвище

Хмельницький, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Суть, структура та класифікація основних виробничих фондів	7
1.2 Методи оцінки основних виробничих фондів	14
1.3 Показники ефективності використання основних виробничих фондів	18
1.4 Шляхи підвищення управління основними виробничими фондами	21
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ДП ПрАТ «ОБОЛОНЬ «КРАСИЛІВСЬКЕ»	25
2.1 Стан та тенденції розвитку харчової галузі	25
2.2 Загальна інформація про підприємство	30
2.3 Аналіз ефективності використання основних виробничих фондів	35
2.4 Аналіз витрат на виробництво продукції та ефективності використання матеріальних ресурсів	39
2.5 Аналіз ефективності використання трудових ресурсів	43
2.6 Оцінка фінансової діяльності товариства	47
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ДП ПрАТ «ОБОЛОНЬ «КРАСИЛІВСЬКЕ»	55
3.1 Основні напрями удосконалення управління основними фондами	55
3.2 Оптимізація використання виробничих потужностей	60
3.3 Удосконалення управлінням фінансування оновлення основних фондів	65
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

В умовах ринкових відносин компанії стають власниками відповідного майна, тому важливе значення набуває їх оцінка. У своїй комерційній діяльності компанії в своєму розпорядженні використовують значну частину засобів виробництва. Засоби виробництва та предмети праці розрізняються за характером участі в процесі виробництва товарів і утворення її вартості.

Найбільш значущою частиною активів компанії є основні фонди, які значаться на його балансі та перебувають в експлуатації, в запасі, на консервації, а також здані в оренду іншим суб'єктам господарювання. Основні засоби вважаються специфічною економічною категорією, пов'язану з формуванням матеріальних фондів суспільства і їх використанням у різних галузях для виробництва валового внутрішнього продукту і задоволення потреб населення.

Актуальність теми роботи полягає в тому, що завданням управління ефективного використання основних фондів є збільшення виробництва необхідної суспільству товарів, а також підвищення віддачі створеного виробничого потенціалу і більш повне задоволення потреб населення, покращення балансу техніки, зниження видатків товарів, зростання рентабельності виробництва, накопичень компанії.

Використання основних фондів призводить до того, що зменшується потреба у введенні нових виробничих потужностей при зміні розмірів виробництва, і виходячи з цього до найбільш кращого використання прибутку суб'єкта господарювання.

Дослідженням питань загальної характеристики основних фондів займалося чимала кількість науковців, серед яких: Андрійчука В.Г., Бутинця Ф.Ф., Виговську Н.Г., Вознюк А.Г., Демяненка М.Я., Лінника В.Г., Николаєву С.А., Соколова Я.В., Сопка В.В., Сук Л.К., Сухарського В.С., Швеця В.Г. та інші. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що єдності в поглядах

щодо тлумачення поняття не досягнуто.

Управління ефективним використанням основних фондів означає, що оборотність їх прискорюється, а це в значній мірі сприяє вирішенню проблеми скорочення розриву в термінах зносу, прискорення темпів оновлення основних фондів. Маючи уявлення про кожен елемент основних фондів у процесі виробництва, їх зносі, про фактори, що впливають на використання основних фондів, можна виявити методи, за допомогою яких можна покращити управління ефективним використанням основних фондів і виробничими потужностями компанії, забезпечуючи зниження його видатків, і, підвищуючи продуктивність праці.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування основ управління ефективністю використання основних фондів підприємства та пошуку шляхів його удосконалення. Досягнення мети зумовило вирішенню завдань:

- визначити загальну характеристику основних фондів;
- розглянути методи оцінки основних фондів;
- дослідити показники ефективності використання основних фондів;
- провести аналіз ефективності використання основних фондів ДП ПрАТ «Оболонь «Красилівське»;
- запропонувати шляхи удосконалення управління ефективністю використання основних фондів ДП ПрАТ «Оболонь «Красилівське».

Об'єктом дослідження є система управління основними фондами на ДП ПрАТ «Оболонь «Красилівське» (Хмельницька обл., м. Красилів).

Предметом дослідження є покращення процесу управління ефективності використання основних фондів підприємства.

Інформаційною базою написання роботи є законодавчі положення і нормативні акти українського законодавства, праці вітчизняних та зарубіжних науковців, статистичні дані товариства та фінансово-господарської діяльності ДП ПрАТ «Оболонь «Красилівське».

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Суть, структура та класифікація основних виробничих фондів

Виконуючи комерційну діяльність компанія формує матеріально-технічну базу, що є сукупністю речових елементів засобів виробництва, необхідних для доведення продукції від виробників до покупців і їх зберігання. Засоби виробництва, як їх фактор та складова частина виробничих ресурсів, впливаючи на процес виробництва, стають частиною основних фондів товариства в залежності від характеру функціонування в процесі виробництва та участі в створенні нової вартості, окремі елементи основних фондів можуть бути віднесені до основних та оборотних фондів. Взаємозв'язок засобів праці та основних фондів в розрізі їх елементів подано на рисунку 1.1.

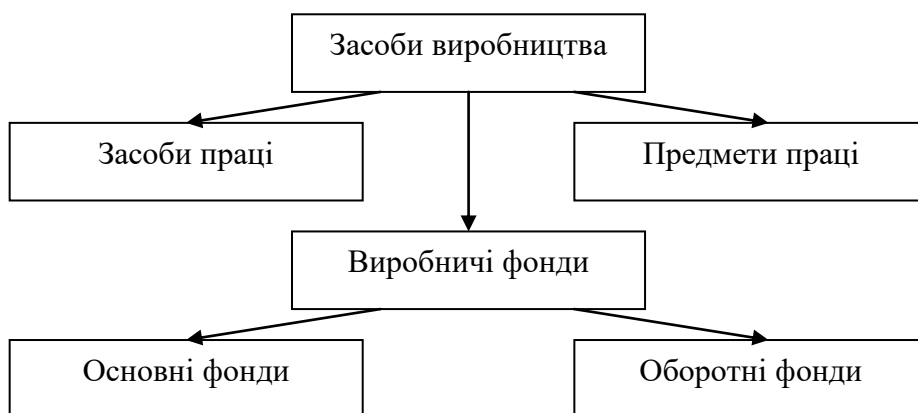

Рисунок 1.1 – Взаємозв'язок засобів виробництва та виробничих фондів у розтині їх елементів

На відміну від оборотних фондів, які характеризуються тим, що беруть участь лише в одному виробничому процесі, основні фонди функціонують довготривалий період; зберігають споживчу форму, частково використовуються у кожному виробничому процесі і переносять вартість на вартість товарів частково, по мірі їх зносу. В цьому полягає різниця між

основними фондами і оборотними, які змінюють свою споживчу форму, або її втрачають і використовуються у кожному виробничому процесі. Вартість оборотних фондів товариства в повній мірі відноситься на видатки обігу [4].

Основними нормативними актами, що регулюють облік основних засобів в Україні є: Положення бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та Податковий кодекс України. В таблиці 1.1 наведено основні підходи до трактування сутності основних фондів.

Таблиця 1.1 – Підходи до трактування поняття «основні засоби» [5]

№	Нормативний документ	Визначення
1	Положення бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року.
2	Міжнародний стандарт фінансової звітності (IAS) 16 «Основні засоби»	Основні засоби – матеріальні об'єкти, які: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду
3	Податковий кодекс України	Матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)
4	Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»	Матеріальні цінності, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких перевищує 1000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом

Систематизацію поглядів науковців, дослідників, вчених щодо сутності поняття «основні фонди» подано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Визначення терміну в економічних джерелах [6, 8, 9, 10]

№	Джерело	Визначення
1	Бойко В.М., Вашків П.Г.	Основні засоби – сукупність засобів праці, які функціонують у сфері матеріального виробництва в незмінній натуральній формі протягом тривалого часу та переносять свою вартість на заново створений продукт частинами в міру їх зношення.
2	Бутинець Ф.Ф.	Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року
3	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує рік
4	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.	Основні засоби – це сукупність матеріальних активів, які тривалий час у незмінній натурально-речовій формі використовуються у виробничому процесі
5	Кузнецов В., Михайленко О.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше року
6	Сухарський В.С.	Основні засоби – це засоби праці виробничого і невиробничого призначення, що беруть участь у процесі виробництва в продовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію
7	Хом'як Р.Л.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»
8	Сердюк В.Н.	Основні засоби - засоби праці, ціна яких перевищує встановлений підприємством вартісний ценз, і термін експлуатації яких перевищує один рік в первісній натуральній формі як засоби праці чи як матеріальні умови праці.

Дослідження показує, що значна частина авторів під «основними фондами» розуміють матеріальні активи компанії. Деякі ототожнюють поняття «основні засоби» та «основні фонди» відмічаючи, що вони є засобами праці які використовуються у виробництві протягом довготривалого періоду. Інші вважають, що основні засоби – це матеріальні активи, що використовуються

лише у виробничому процесі, і більше вони не впливають, а це є невірним підходом, адже основні засоби використовуються у господарській діяльності. Всі економічні джерела показують, що основні засоби повинні використовуватися довготривалий період.

Необхідною умовою правильного обліку й планування відтворення основних виробничих фондів компаній є їхня класифікація. Відповідно до цього основні фонди можуть групуватися за сукупністю спільних технічних характеристик, за функціональним призначенням та умовами використання, формами власності і видами економічної діяльності тощо [2].

У практиці господарювання з метою спрощення обліку основних фондів до оборотних фондів відносять інструменти та інвентар, усі спеціальні інструменти та пристрої, спеціальний одяг та взуття незалежно від строку використання. На рисунку 1.2 подано класифікації основних виробничих фондів підприємства.

Рисунок 1.2 – Видова класифікація основних фондів

Оскільки їх елементи відіграють неоднакову роль у виробничому процесі, велике значення має поділ на такі частини: активну, яка безпосередньо бере участь у виробничому процесі, і пасивну, яка створює умови для здійснення виробничого процесу. До активної частини основних фондів відносять машини й устаткування, інструмент, вимірювальні та регулюючі прилади і пристрої, використовувану в автоматизованих системах управління технологічними процесами обчислювальну техніку тощо.

За функціональним призначенням їх поділяють на виробничі та невиробничі. До виробничих належать засоби, що безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню у сфері матеріального виробництва. Невиробничі не беруть безпосередньої участі у процесі матеріального виробництва й призначені, в основному, для обслуговування ЖКГ, забезпечення побутових потреб населення тощо.

За функціями, які вони виконують у процесі виробництва, їх можна класифікувати [11]:

- 1) основні засоби, які безпосередньо беруть участь у виготовленні продукції;
- 2) основні засоби, які допомагають у виготовленні продукції;
- 3) основні засоби, які сприяють процесу виробництва, тобто ті, які не беруть безпосередньої участі і не допомагають виробництву.

Основні засоби виробничого призначення класифікують за техніко-економічними показниками. Науковці Лич Н.М., Розенплентер А.Е. та Фіалко Г.А класифікують основні виробничі фонди як нову техніку за її техніко-економічними показниками на три групи [15]:

Перша група – це нова техніка, яка розроблена на основі наукових відкриттів.

Друга група – це нова техніка, розроблена на базі діючої техніки та технології, але з кращими характеристиками.

Третя група – техніка, розроблена на базі модернізації діючої.

На рисунку 1.3 подано класифікаційні характеристики основних засобів.

Рисунок 1.3 – Класифікаційні характеристики основних засобів

На основі такої класифікації згруповано активну частину основних фондів за техніко-економічними показниками. Зокрема, серед них виділяють:

1) основні засоби, техніко-економічні показники яких відповідають науково-технологічним розробкам;

2) основні засоби, техніко-економічні показники яких покращені в порівнянні із існуючою технікою;

3) основні засоби, техніко-економічні показники яких відповідають всім необхідним технологічним стандартам;

4) основні засоби, техніко-економічні показники яких не відповідають необхідним умовам;

5) основні засоби, техніко-економічні показники яких далекі від чинних норм і стандартів.

Структура основних фондів – це питома вага їх відсоткового співвідношення за відповідними ознаками в загальній вартості. Виробничу потужність складають промислово-виробничі фонди. Крім цього, заведено виокремлювати активну та пасивну частини, а також окремі підгрупи відповідно до їхнього функціонального призначення. Головні промислово-виробничі фонди безпосередньо пов'язані з виробництвом товарів і, тому мають найбільшу питому вагу [7].

Співвідношення окремих видів фондів, виражене у процентах до загальної вартості, визначає видову структуру засобів праці [21]. За інших умов технологічна структура фондів є прогресивнішою, що значною є в їх складі питома вага активної частини. Зміни відбуваються під впливом факторів. Найбільш суттєві:

- виробничо-технологічні особливості;
- науково-технічний прогрес і зумовлений рівень виробництва;
- ступінь розвитку різних форм організації;
- відтворювальна структура капітальних вкладень у нові основні фонди;
- вартість будівництва об'єктів і рівень цін на устаткування;
- територіальне розміщення.

Отже, основні фонди є частиною багатства компанії. Окрім цього, від величини основних фондів залежить конкурентоспроможність продукції та ефективності виробництва. Необхідно знати, що від їх активної частини залежить рівень механізації і автоматизації праці.

1.2 Методи оцінки основних виробничих фондів

Оцінка основних фондів є грошовим вираженням їх вартості. Вона потрібна для визначення загального обсягу основних фондів, їх динаміки і структури, економічних показників діяльності за відповідний термін. У зв'язку з функціонуванням та спрацьовуванням засобів праці, постійною зміною умов їх відтворення існує кілька видів оцінки основних фондів. Основні фонди оцінюються: залежно від моменту проведення оцінки; залежно від стану основних фондів.

Первісна вартість основних виробних фондів – це фактична їх вартість на момент придбання і визначається:

$$B_n = Ц + T + M , \quad (1.1)$$

де B_n – балансова вартість основних виробничих фондів, грн;

Ц – вартість устаткування, грн;

T – видатки на транспортування, грн;

M – видатки на монтаж, грн.

Первісна вартість основних фондів складається з видатків:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання монтажних робіт;
- збори, мито та платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням прав на об'єкт основних засобів;
- мита на основні фонди, які завозяться;
- суми непрямих податків у зв'язку з їх придбанням;
- видатки на страхування ризиків доставки основних засобів;
- видатки на їх транспортування, монтаж, налагодження;

– інші видатки, пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання.

Відновлена вартість основних виробничих фондів – це вартість їх відтворення за умов виробництва. Вона враховує ті видатки, що й первісна вартість, але за новими цінами. Зі зміною умов виробництва й цін на елементи засобів праці між первісною та відновленою вартістю основних виробничих фондів виникає розбіжність, яка призводить до ускладнення обліку й регулювання процесу відтворення, визначення економічних показників діяльності. Тому для забезпечення порівнянності вартості основних фондів проводиться їхня переоцінка за відновленою вартістю [18].

Залишкова вартість основних виробничих фондів характеризує реальну їх вартість, яка не перенесена на вартість товарів і визначається:

$$B_{\text{зал}} = B_n - (T \times A), \quad (1.2)$$

де $B_{\text{зал}}$ – залишкова вартість основних виробничих фондів, грн;

A – сума амортизаційних відрахувань, грн;

T – термін експлуатації обладнання, років.

Залишкова вартість основних виробничих фондів на час їх вибуття має назву ліквідаційна вартість. На практиці її використовують для розрахунків норм амортизаційних відрахувань та визначення наслідків ліквідації спрацьованих основних виробничих фондів.

Балансова вартість основних виробничих фондів на початок розрахункового періоду визначається:

$$B_{\text{оф}} = B_o + B_{\text{нр}} + B_{\text{кр}} + B_{\text{рек}} - B_s - A, \quad (1.3)$$

де B_o – балансова вартість основних фондів на початок року;

- B_{np} – видатки на придбання нових основних виробничих фондів;
- $B_{кр}$ – видатки капітального ремонту основних фондів;
- $B_{рек}$ – видатки на реконструкцію приміщень і модернізацію устаткування;
- B_g – вартість виведених з експлуатації основних виробничих фондів протягом року;
- A – сума амортизаційних відрахувань, нарахованих.

Для визначення первісної вартості основних фондів потрібно враховувати абсолютні величини введення в дію та вибуття протягом звітнього року, оскільки останні мають діяти протягом наступного року незалежно від дати введення чи вибуття їх у звітньому році.

Компанія може переоцінювати основні фонди, якщо залишкова вартість суттєво відрізняється від його справедливої вартості. У разі їх переоцінки здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Переоцінка основних виробничих фондів тієї групи, об'єкти якої зазнали переоцінки, має проводитися регулярно, щоб їх залишкова вартість суттєво не відрізнялася від справедливої вартості.

Переоцінена первісна вартість основних фондів розраховується множенням первісної вартості і суми зносу основних засобів на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

Якщо залишкова вартість основних засобів дорівнює нулю, то його переоцінена вартість визначається додаванням справедливої вартості до його первісної вартості. При цьому ці об'єкти продовжують використовуватися, і визначається їх ліквідаційна вартість. Відомості про зміни первісної вартості та суми зносу заносяться до регістрів їх аналітичного обліку.

У разі наявності перевищення суми попередніх уцінок і втрат від зменшення його корисності над сумою попередніх дооцінок залишкової

вартості цього об'єкта і відновлення його корисності сума останньої дооцінки, але не більше зазначеного перевищення, включається до складу доходів звітної періоду, а різниця спрямовується на збільшення іншого додаткового капіталу.

У разі наявності перевищення суми попередніх дооцінок об'єкта і відновлення його корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта і втрат від зменшення його корисності сума чергової уцінки, але не більше зазначеного перевищення, спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу, а різниця включається до витрат звітної періоду.

При вибутті об'єктів основних виробничих фондів, які були переоцінені, сума попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу. Перевищення сум дооцінок об'єкта над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта може щомісяця у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації, включатися до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу. При цьому до складу нерозподіленого прибутку при вибутті включається залишок перевищення сум дооцінок над сумою уцінок об'єкта, що відображений у складі капіталу. Відомості про суму перевищення дооцінок над сумою уцінок, що включені до складу нерозподіленого прибутку, заносяться до реєстрів аналітичного обліку основних виробничих фондів [14].

Об'єкт основних виробничих фондів вилучається з активів у разі його вибуття через продаж, передачі або невідповідності критеріям. Фінансовий результат від вибуття об'єктів визначається вирахуванням з доходу від вибуття основних фондів їх залишкової вартості, непрямих податків і видатків, пов'язаних з вибуттям основних фондів. Регістри аналітичного обліку фондів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних фондів. У разі ліквідації об'єкта його первісна вартість та знос зменшуються на суму первісної вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

1.3 Показники ефективності використання основних виробничих фондів

Система показників використання основних фондів, яка характеризує їх ефективність, охоплює два блоки: перший – показники ефективності відтворення видів засобів праці; другий – показники рівня використання ефективності основних фондів у цілому та видів (рисунок 1.4).

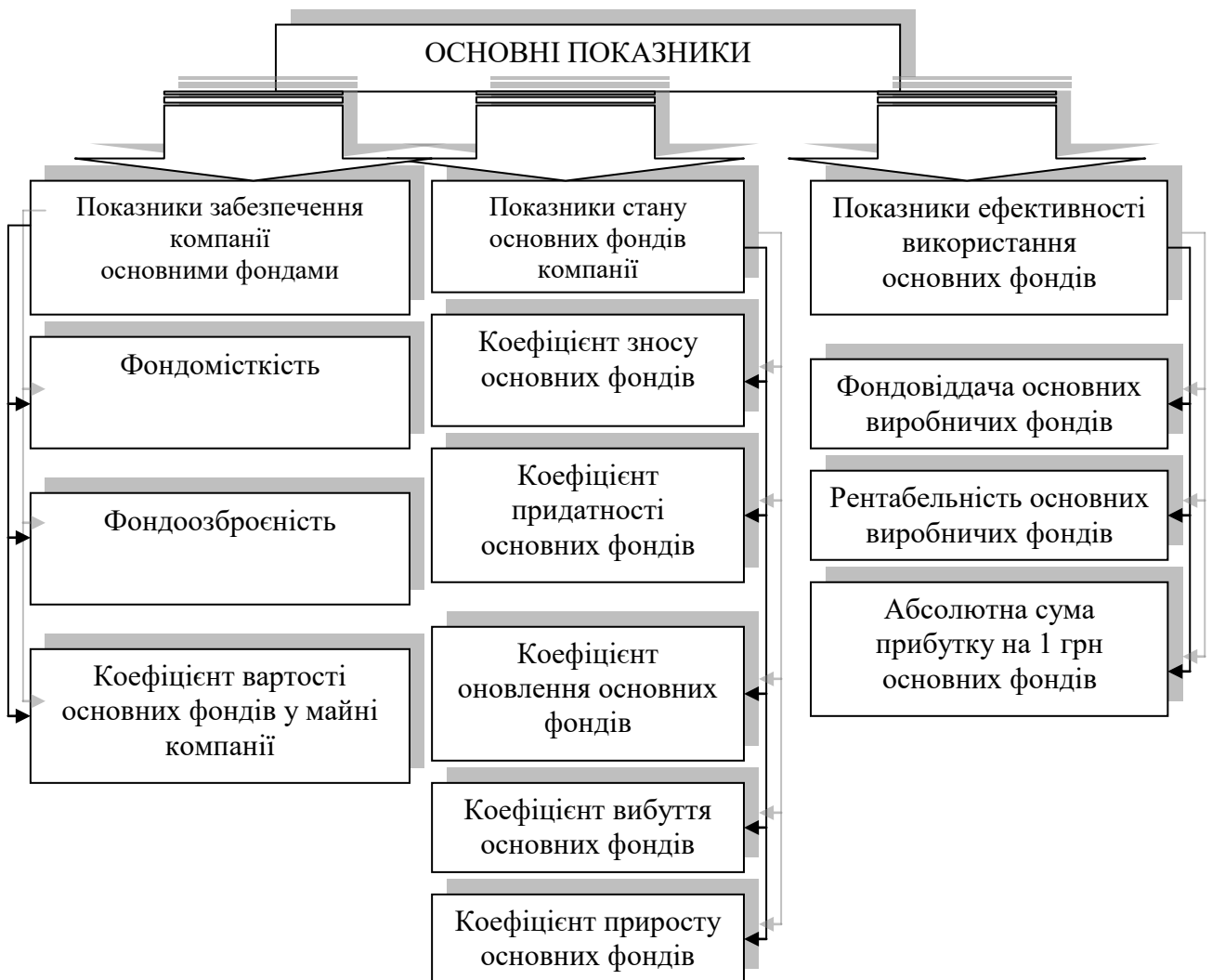

Рисунок 1.4 – Показники забезпечення ефективності використання основних виробничих фондів [13]

Показники технічного стану основних виробничих фондів [10]:

1. Коефіцієнт зносу основних виробничих фондів. Він характеризує частину їх вартості, яка перенесена при експлуатації. Він визначається як

відношення суми зносу, накопичуваної на балансі, до повної їх первісної вартості. Сума зносу визначається як різниця їх повної і залишкової вартості на кінець року.

$$K_z = \frac{Z_n}{OF_{np}}, \quad (1.4)$$

де Z_n – сума зносу основних виробничих фондів;

OF_{np} – первісна вартість основних виробничих фондів.

2. Коефіцієнт придатності основних виробничих фондів – показує їх залишкову вартість від первісної вартості. Коефіцієнт придатності показує частку не перенесеної вартості товар. Визначається як відношення залишкової вартості фондів до її повної, або як різницю між 100% і коефіцієнтом зносу.

$$K_n = \frac{OF_{np} - Z_n}{OF_{np}}, \quad (1.5)$$

Показники руху основних виробничих фондів:

1. Коефіцієнт оновлення основних виробничих фондів показує частку нових, введених в експлуатацію основних виробничих фондів у їх наявних на кінець періоду.

$$K_{он} = \frac{OF_{вв}}{OF_{к.п}} \times 100, \quad (1.6)$$

де $OF_{вв}$ – сума нових фондів за первісною вартістю, що введені в експлуатацію;

$OF_{к.п}$ – сума основних виробничих фондів за первісною вартістю на кінець періоду.

2. Коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів характеризує частку фондів, наявних на початок періоду, вибула за цей період у наслідок старіння та зносу.

$$K_{вуб} = \frac{OF_{вуб}}{OF_{н.п}} \times 100, \quad (1.7)$$

де $O\Phi_{виб}$ – сума основних виробничих фондів, що вибувають у періоді внаслідок старіння;

$O\Phi_{н.р}$ – сума основних виробничих фондів на відповідний час.

Показники ефективності використання основних виробничих фондів:

1. Фондовіддача – відображає випуск товару на 1 грн вартості фондів.

$$\Phi B = \frac{Д}{O\Phi_{сер}}, \quad (1.8)$$

де $Д$ – чистий дохід від реалізації товарів, грн;

$O\Phi_{сер}$ – середньорічна вартість фондів, грн.

2. Фондомісткість – потреби фондів для забезпечення виконання одиниці обсягу.

$$\Phi M = \frac{O\Phi_{сер}}{Д}, \quad (1.9)$$

3. Фондоозброєність визначається за формулою:

$$\Phi O = \frac{O\Phi_{сер}}{Ч}, \quad (1.10)$$

де $Ч$ – середньооблікова чисельність працівників.

4. Фондовіддача на робітника – характеризує випуск товарів на 1 грн фондів з урахуванням кількості робітників.

$$\Phi B = \frac{Д}{O\Phi_{сер} \times Ч}, \quad (1.11)$$

5. Механоозброєність виробництва показує вартість машин та устаткування на одиницю обсягу товарів. Використовується для аналізу питомої вартості засобів. Він визначається у відсотках або гривнях на кожну гривню доходів від промислового або підрядного типу.

$$M B = \frac{\Phi_m}{Д}, \quad (1.12)$$

6. Механоозброєність праці показує вартість засобів, що припадають на одного робітника. Його визначають діленням балансової вартості машин на середньооблікову кількість робітників.

$$МП = \frac{\Phi_m}{\mathcal{U}}, \quad (1.13)$$

7. Енергоозброєність праці визначається установчою потужністю двигунів, установок, механізмів у кВт, що припадає на 1 працівника.

$$E_n = \frac{aE_n}{\mathcal{U}}, \quad (1.14)$$

8. Коефіцієнт технологічної структури основних виробничих фондів розраховується як співвідношення вартості активної частини фондів та їх вартості.

$$K_{coф} = \frac{O\Phi_a}{O\Phi}, \quad (1.15)$$

Необхідність виокремлення показників відтворення засобів виробництва які показують процес їх руху, структуру, зумовлена тим, що істотно й безпосередньо впливають на ступінь ефективності використання машин, устаткування та знарядь праці.

Система показників ефективності фондів потребує вдосконалення методики обчислення деяких з них та повноти охоплення сторін відтворення засобів виробництва. Коефіцієнт оновлення розраховується відношенням абсолютної суми введення фондів до їх вартості на кінець року, а коефіцієнт вибуття розраховується відношенням обсягу вибуття фондів до їх вартості на початок року, що унеможливорює порівнювання цих показників.

1.4 Шляхи підвищення управління основними виробничими фондами

Ознакою підвищення рівня використання фондів і потужностей компанії є зростання обсягу виробництва. Кількість товарів при наявному розмірі виробничого складу залежить, з одного боку, від періоду роботи машин протягом часу, їх екстенсивного завантаження, а з другого, – від ступеня використання знарядь праці за одиницю часу – інтенсивний. Такі групи

складають напрями використання фондів і потужностей компанії, кожний з яких охоплює конкретизовані заходи. На рисунку 1.5 подано шляхи ефективного використання фондів і потужностей компанії.

Рисунок 1.5 – Шляхи кращого використання основних фондів і виробничих потужностей [20]

Сукупність економічних, організаційних і технічних заходів щодо кращого використання фондів і потужностей за їх змістом та призначенням можна поділити на групи: перша – збільшення екстенсивного завантаження; друга – підвищення інтенсивного навантаження.

Також слід відзначити дві важливі обставини. По-перше, якщо екстенсивне завантаження можна підвищувати до певного рівня, обмеженого календарним фондом часу, то можливості підвищення інтенсивного навантаження, його продуктивності не є такими вичерпними. По-друге, здійснення заходів екстенсивного напрямку, як правило, не потребує видатків, а підвищення рівня інтенсивного використання виробничого апарату пов'язане зі

інвестиціями; але швидко формуються за рахунок одержуваного додаткового економічного ефекту.

Резервом збільшення продуктивної роботи устаткування є максимально можливе скорочення його простоїв. Це відбувається неузгодженістю пропускної спроможності цехів і дільниць; незадовільною організацією обслуговування та ремонту; відсутністю робітників; перебоями у забезпеченні виробами, пристроями, транспортними засобами тощо.

Значному покращенню екстенсивного завантаження засобів виробництва сприяє зниження частки недіючих машин, розміри якого є значними лише для промисловості, а також виведення з використання зайвого устаткування, організація повноцінної двозмінної роботи. За існуючими рахунками здійснення заходів дає можливість підвищити фондівдачу промисловості та народного господарства на 15-10% відсотків.

Значну роль для підвищення рівня інтенсивного використання фондів має своєчасне здійснення заходів щодо модернізації спрацьованого і технічно застарілого устаткування. Для підтримання технічного рівня виробництва треба щорічно замінювати 4-6% і модернізувати 6-8% діючих машин та інших видів знарядь виробництва.

Основними чинниками, що зумовлюють зростання продуктивності машин є запровадження новітньої технології, інтенсифікація процесів. Компаніям властиві свої специфічні способи інтенсифікації технологій виготовлення товарів. Значного підвищення інтенсивного навантаження можна досягти завдяки застосуванню прогресивних форм і методів організації виробництва, що дозволяють використовувати високопродуктивне устаткування. За результатами досліджень, фірми машинобудування виготовлення конструктивно і технологічно однорідних деталей на потокових лініях забезпечує підвищення навантаження на 20-30%.

Резерви кращого екстенсивного та інтенсивного використання фондів і потужностей мають бути реалізовані шляхом освоєння у стислі терміни проектних потужностей, введених в дію нових агрегатів, ліній, устаткування. За

даними вибіркового обстеження різних галузей промисловості та будівництва, середній фактичний період освоєння потужностей складає 5-6 років. Разом з тим економічно обґрунтовані розрахунки показують реальну можливість досягнення показників нових потужностей і виробничих об'єктів видобувної галузі за півтора-два роки, а обробної – за один рік.

В ринкових умовах діюча система в цілому повинна містити в собі достатні економічні стимули ефективного використання фондів, потужностей, наявного майна компаній. Дійова система економічних стимулів на підприємствах різних галузей поки що знаходиться на стадії свого становлення і розвитку. Такому сприятимуть:

- реалізація програми приватизації власності;
- широке акціонування товариств, система їх оподаткування;
- побудова механізму оплати праці залежно від кінцевих результатів;
- гнучка амортизаційна та інвестиційна політика;
- державна підтримка великих інвестиційних проектів, підприємницької діяльності тощо.

Таким чином, розвиток ринкових відносин, законодавчі акти з обліку та оподаткування не узгоджуються між собою у часі, які використовуються для характеристики засобів праці. Для усунення розбіжностей необхідно розмежувати змістове навантаження термінів «основний капітал», «основні засоби» і «основні фонди».

РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ДП ПрАТ «ОБОЛОНЬ «КРАСИЛІВСЬКЕ»

2.1 Стан та тенденції розвитку харчової галузі

Харчова галузь вважається однією з провідних галузей України. Вона поступається лише чорній металургії, даючи більш як 17% продукції. Харчова галузь має складну структуру, об'єднуючи значну частину галузей, що виробляють товари харчування. Головними є борошномельно-круп'яна, цукрова, плодоконсервна, олійно-жирова, хлібопекарська, спиртова, рибна, молочна, кондитерська, м'ясна, тютюнова, виноробна, пивоварна тощо.

Харчова галузь тісно пов'язана з сільським господарством, яке є постачальником сировини. Тому не дивно, що просторова організація галузі значною мірою визначається особливостями спеціалізації господарства.

Значну роль у розміщенні фірм харчової галузі відіграють сировина і покупець. Ті з них, які використовують мало транспортабельну сировину або значну кількість сировини, тяжіють до неї. Галузі, в яких видатки на транспортування товарів більші, ніж на перевезення сировини, орієнтуються на покупця. Основними чинниками розміщення харчової галузей є кількість та густота населення, форми організації, сировинна база, транспорт, об'єктивними – умови природи і технічний прогрес.

Головною складовою харчової галузі є виробництво слабоалкогольних і безалкогольних напоїв, мінеральних вод. Індустрія напоїв розвивається найбільш динамічно, ніж будь коли. Постійно розширюється асортимент, концентрати і настої, пряно-ароматична сировина, які несуть у собі корисність для споживача. В даний час заводами з виробництва безалкогольних напоїв випускаються:

– напої газовані з низькою калорійністю, для хворих на цукровий діабет з застосуванням цукрозамінників;

– напої газовані, що насичені двоокисом вуглецю водні розчини цукру з додаванням продуктів переробки плодово-ягідної сировини, пряно-ароматичної, в тому числі рослинної сировини, ароматичних речовин, барвників, органічних кислот;

– напої на зерновій сировині, що насичені діоксином вуглецю розчини концентрату квасного суслу, сахарози, харчових кислот та смакових речовин;

– напої бродіння;

– води штучно мінералізовані, виготовлені із сумішей солей;

– напої негазовані.

На рисунку 2.1 подано структуру ринку безалкогольних напоїв за 2021 рік (рисунок 2.2) [16].

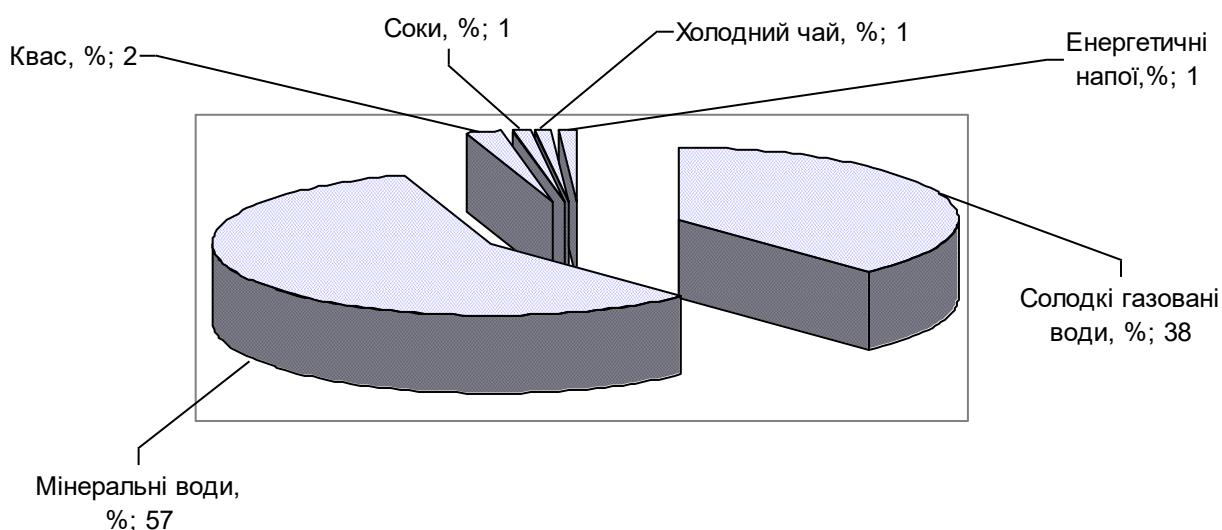

Рисунок 2.1 – Структура ринку безалкогольних виробів за 2021 рік

Мінеральні води залишаються лідером ринку – 57%, солодкі газовані напої – 38%. Зростання показують енергетичні напої, оскільки вони функціональні і підходять для кількох ніш: молоді і доросле. Квас, соки і холодні чаї сприймаються як альтернатива і користуються популярністю.

На рисунку 2.2 подано обсяги виробництва безалкогольних напоїв за 2016-2021 роки. У виробництві безалкогольних напоїв з 2016 року спостерігається спад, а у 2020 році обсяги виробництва порівняно з 2016 роком скоротилися на 24%. Проте, не зважаючи на нестабільність в країні, у 2021 році обсяги виробництва зросли на 7,6% [16].

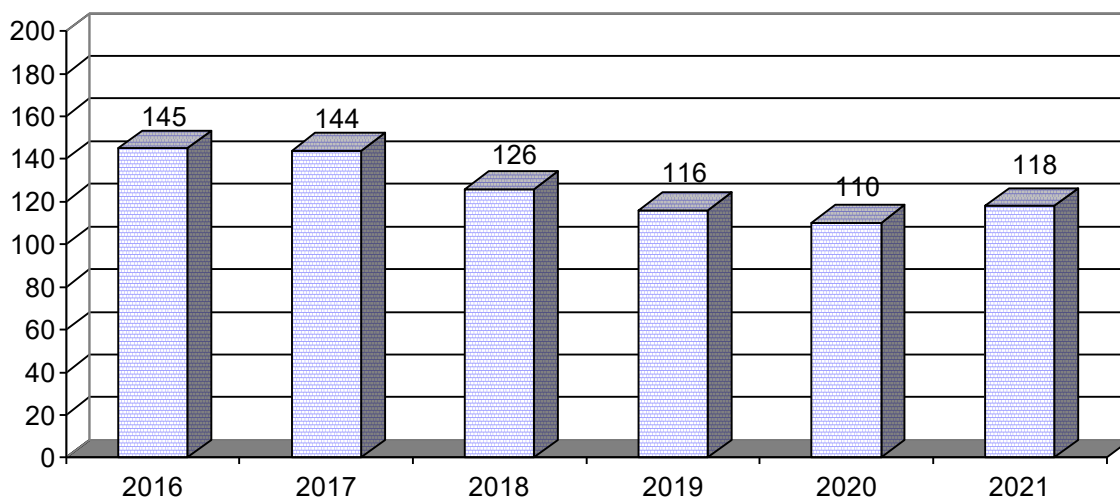

Рисунок 2.2 – Обсяги виробництва напоїв за 2016-2021 роки, млн. дал

Виробництво безалкогольних напоїв є найбільшим обсягом харчової галузі України – 45% всієї виробленої за 2018-2021 роки товарів харчування. Серед безалкогольних напоїв виділяємо категорії: води мінеральні; солодкі газовані; соки фруктові та овочеві.

Обсяг виробництва газованих напоїв скоротився на 7% і склав за 2020 рік 75,6 млн. дал, а негазованої знизився на 4%. Обсяг виробництва безалкогольних напоїв – 110 млн. дал [16].

Незважаючи на те, що обсяги виробництва соків зменшувались, їх темп скорочення був меншим у порівнянні з 2020 роком. У першому півріччі 2021 року виробництво соків скоротився на 15% у порівнянні з аналогічним періодом 2020 року – до 97,9 тис. тонн, а сегмент сумішей виріс на 1,4% – до 105 тис. тонн. Обсяги виробництва безалкогольних напоїв українських виробників зросли. Обсяг випуску товарів в першому півріччі 2021 року склав 56,6 млн. дал, на 2,7% більше, ніж в минулому році.

Оскільки ринок безалкогольних напоїв – це один з потужних ринків до попиту, причиною падіння обсягів є падіння купівельної спроможності людей та девальвацією валюти. Розглянемо позиції виробників на ринку. У таблиці 2.1 подано основні виробники газованих напоїв, мінеральної води та соків серед українських виробників за 2021 рік.

Таблиця 2.1 – Основні виробники безалкогольних напоїв в Україні [16]

Газовані безалкогольні напої		Бутильована мінеральна вода		Соки	
Виробник	Частка ринку,%	Виробник	Частка ринку,%	Виробник	Частка ринку,%
ІП «Кока-Кола Бев. Україна»	17,4	IDS Group	30	ТОВ «Сандора»	47
ПАТ «Оболонь»	15,8	ІП «Кока-Кола Бев. Україна»	16	Холдинг «Вітмарк»	25
ТОВ «Аквапласт»	10,5	ПАТ «Оболонь»	7	ПрАТ «Ерлан»	20
ТОВ «Сандора»	9,8	ПрАТ «Ерлан»	5		
ПрАТ «Ерлан»	6	ККЗ БН «Росинка»	3		

Найбільшими експортерами є ТОВ «Сандора» та ПрАТ «Ерлан», які везуть за кордон близько 20% вироблених товарів. Компанія IDS Group забезпечує 80% експорту мінеральних вод. Основним експортером соків є ТОВ «Сандора», яке покриває більше 60% експорту соків та нектарів.

Основними ринками збуту соків у 2020 році були Польща – 62% і Австрія – 14%, Білорусь – 7%. У 2021 році лідерами залишаються країни ЄС: Польща – 57% і Словаччина – 9%, а Білорусь збільшила до 13%.

Основною стратегічною ціллю розвитку харчової галузі Хмельниччини є формування структури випуску товарів, які відповідають вимогам ринку, ефективного завантаження потужностей, використання власних ресурсів для насичення ринку та формування експорту за прискореного розвитку різних видів харчової промисловості.

Відповідно до мети основними завданнями в харчовій галузі Хмельниччини є: призупинення спаду, нарощування обсягів виробництва, досягнення норм споживання товарів населенням регіону, оптимізація пропорцій в складових АПК, покращення фінансового стану, створення умов для залучення інвестицій, оновлення матеріально-технічної бази, розвиток виробничих структур, виконання програми соціально-економічного розвитку області на 2020-2030 роки.

У таблиці 2.2 подано інформацію щодо виробництва основних видів товарів Хмельниччиною в натуральному виразі по роках.

Таблиця 2.2 – Виробництво основних видів товарів Хмельниччиною в натуральному виразі по роках [16]

Назва товару	Одиниця виміру	2015		2018		2021	
		I	II	I	II	I	II
М'ясо	тис. т	34,7	36,8	46,2	52,7	64,4	72,7
Тваринне масло	тис. т	6,6	6,7	8,1	8,9	10,7	11,5
Продукція з незбираного молока	тис. т	13,6	15,6	16,3	29,0	21,5	40,7
Жирні сири (включаючи бринзу)	тис. т	8,1	9,0	8,9	11,6	10,9	14,6
Цукор-пісок	тис. т	105,3	109,9	113,2	135,7	122,2	166,8
Олія	тис. т	0,3	0,4	0,6	0,7	0,9	1,1
Борошно	тис. т	118,9	119,4	119,4	120,4	123,4	131,3
Хліб і хлібобулочні вироби	тис. т	66,0	68,1	73,4	70,3	79,2	74,0
Консерви	банки	225,3	236,2	240,7	266,4	249,0	270,8

Зростання виробництва видів товарів харчової галузі Хмельниччини за 2015-2021 роки в наступних обсягах м'яса (включаючи субпродукти I категорії) – у 1,2-2,5 рази, тваринного масла – у 1,5-2,6 рази, товарів з незбираного молока – у 2,7 рази, сирів жирних – у 1,1-1,9 рази, цукру-піску – у 1,1-1,7 рази, олії – у 3,7 рази, борошна та хліба – у 1,1 рази, консервів – у 1,1-1,4 рази. Досить цікава ситуація спостерігається з борошном, яке має незміну статистику виробництва. У таблиці 2.3 подано інформацію розвитку харчової галузі Хмельниччини.

Таблиця 2.3 – Показники розвитку харчової галузі Хмельниччини [16]

Назва показника	2005		2010		2017	
	I	II	I	II	I	II
Виробництво продукції, млн грн	885,6	1037,1	1246,3	1866,1	1678,9	2416,7
У % до попереднього періоду	–	–	140,7	179,9	134,7	129,5
Частка продукції галузі у промисловості області, %	38,7	38,4	40,5	41,3	41,4	41,8
Частка продукції галузі області у продукції галузі України, %	2,2	2,3	2,3	2,5	2,4	2,3

Статистичні дані показують, що виробництво зернових культур збільшилося на 8,2%, цукрових буряків на 123,4%, насіння соняшника на 13,5%, вирощування картоплі на 15,6% вирощування овочів знизилося на 0,1%.

Серед загроз харчової галузі регіону наступні: високий рівень бартеризації, відтік робочої сили через різке падіння доходів та зменшення

попиту на товари, недосконалість системи збуту товарів, нерозвиненість ринкової інфраструктури, що створює ризики до підвищення цін, складний фінансовий стан, а також загальна збитковість компаній.

Харчова галузь Хмельниччини, як і інших аграрних регіонів, стала заручником інтересів фінансово-промислових груп. Представники київського бізнесу контролюють управління макаронної фабрики, ВАТ «Хмельпиво», Хмельницької кондитерської фабрики «Кондфіл», Зіньковського, Славутського і Кам'янець-Подільського пивзаводів, що створює залежність від капіталу й загрозу відтоку частини доходу з регіонального в столичний бюджет.

Серед можливостей харчової галузі Хмельниччини необхідно виділити: наявність власних потужностей, необхідних для прискорення темпів зростання виробництва товарів харчової галузі; можливість збільшення обсягів виробництва товарів харчування за рахунок збалансованість розвитку АПК в цілому та підвищення виробництва основних видів сільськогосподарських товарів, створення потужної логістичної компанії, що дозволить здійснювати вантажоперевезення, розширить можливості збутової політики товарів харчової галузі в регіоні та за його межами.

2.2 Загальна інформація про підприємство

ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» – український виробник слабоалкогольних та безалкогольних напоїв, пива, мінеральної води та солоду. Випускає більше 10 найменувань пива, 8 найменувань безалкогольних напоїв, 7 найменувань слабоалкогольних напоїв, 4 найменування мінеральної води та на 70% забезпечує себе власним солодом. Основним видом діяльності є виробництво мінеральних вод, безалкогольних та слабоалкогольних напоїв, пива, солоду, сиропів, соків, поліетиленових ящиків, вуглекислоти, товарів народного споживання. В таблиці 2.4 подано інформацію про товариство.

Таблиця 2.4 – Загальні дані про товариство

Назва пункту	Інформація, дані
Найменування	ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське»
Код за ЄДРПОУ	22985686
Юридична адреса	31000 Україна, Хмельницька область м. Красилів, вул. Будівельна, 3
Електронна адреса	www.obolon.ua
Форма власності	Приватна
Директор	Пейко Валерій Петрович

ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» – сучасне товариство з великими потужностями, що має у своєму арсеналі сучасні технології. Воно спеціалізується на випуску безалкогольних та слабоалкогольних напоїв, мінеральної та питних вод, асортимент яких налічує більше 25 найменувань.

Розташоване в місті Красилів Хмельницької області та входить до складу корпорації «Оболонь». Початок історії розпочинається у 1996 році, коли було створено оптово-торгівельну базу ЗАТ «Оболонь», а у 1998 році вже розпочато виробничу діяльність випуском мінеральних вод. Щоб бути на плаву, товариство впроваджує сучасну техніку і технології. Ведення бізнесу отримало визнання на національному рівні, стало важливим кроком у вдосконаленні діяльності, адаптації господарчого механізму до економічних змін за допомогою сучасних інструментів аналізу.

Товариство використовує комплексний підхід до управління якістю товарів. У відповідності з вимогами міжнародних стандартів ISO 9001, ISO 22000 та ДСТУ ISO 9001 впроваджено принципи управління на основі концепції якості. ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» є переможцем 15-го Українського конкурсу з якості, лауреатом українського проекту «Екологія довкілля та природокористування в Україні».

Ключовим елементом політики «Оболоні» є спрямованість на пріоритет життя і здоров'я працівників, які працюють в даній корпорації. Проводяться навчання та перевірка знань працівників, впроваджуються засоби захисту, проводиться системна атестація робочих місць, керівники проходять навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

У таблиці 2.5 подано основні техніко-економічні показники комерційної діяльності ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» за 2019-2021 роки.

Таблиця 2.5 – Основні техніко-економічні показники

№	Назва показника	Рік			Динаміка, %	
		2019	2020	2021	2020/ 2019	2021/ 2020
1	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	532046	513695	590398	96,55	114,93
2	Середньооблікова чисельність працівників, осіб:	584	556	534	95,21	96,04
3	Продуктивність праці одного працівника, тис. грн/особу:	911,04	923,91	1105,61	101,41	119,67
4	Фонд заробітної плати працівників, тис. грн:	83863	85745	97342	102,24	113,52
5	Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн:	11966,75	12851,47	15190,70	107,39	118,20
6	Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	528423	510440	580336	96,60	113,69
7	Витрати на одну гривню реалізованої продукції, грн	0,993	0,994	0,983	100,10	98,89
8	Прибуток від реалізації продукції, тис. грн	3623	3255	10062	89,84	309,12
9	Рентабельність, %:					
	- доходу	0,68	0,63	1,70	–	–
	- витрат	0,69	0,64	1,73	–	–
10	Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	259230	254016	256426	97,9	100,95
11	Фондовіддача, грн	2,052	2,022	2,302	98,54	113,85
12	Фондомісткість, грн	0,487	0,494	0,434	101,44	87,85
13	Фондоозброєність, тис. грн/особу	443,88	456,86	480,19	102,92	105,11

Спостерігається зменшення чистого доходу від реалізації товарів у 2020 році порівняно з 2019 роком на 18351 тис. грн (3,45%) за рахунок зменшення різних видів продукції: вода з додаванням цукру, вода мінеральна негазована, вода не підсолоджена, бутлі, пляшки, флакони, фляги та вироби подібні для транспортування або пакування продукції), що й обумовило скорочення доходу від реалізації товарів. У 2021 році чистий дохід від реалізації зріс на 76703 тис. грн (14,93%) відносно його рівня у 2020 року.

Повна собівартість реалізованої товарів має подібну динаміку. У 2020

році вона зменшилась на 3,40% порівняно із даним показником витрат у 2019 році і склала 510440 тис. грн. У 2021 році зросла на 69896 тис. грн порівняно з відповідним показником у 2020 році, що у процентному відношенні приріст склав 13,69%. Дана динаміка подана на рисунку 2.3.

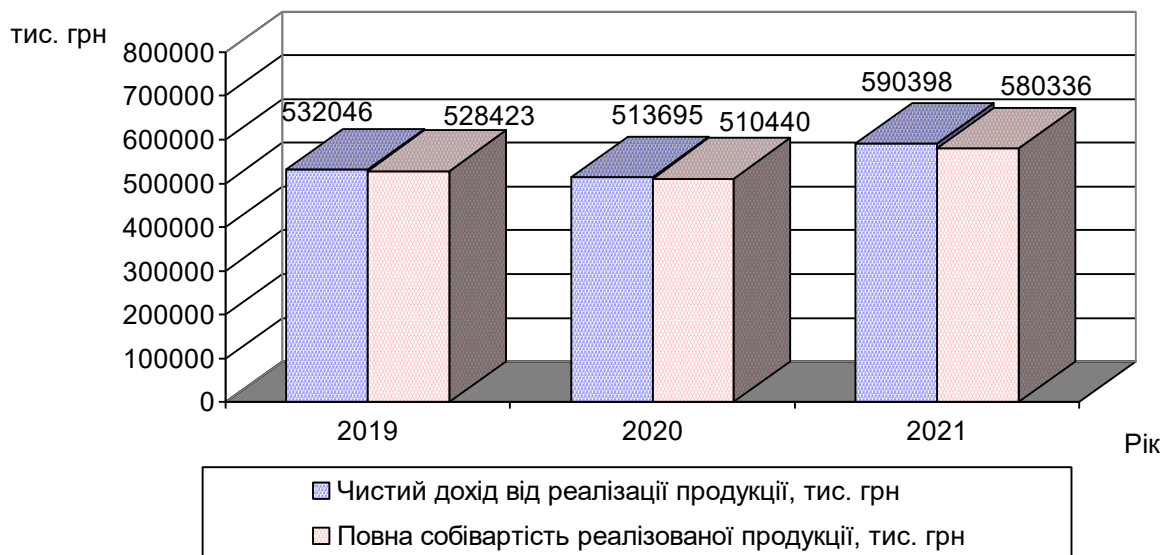

Рисунок 2.3 – Динаміка чистого доходу від реалізації та повної собівартості

Динаміка прибутку від реалізації товарів є подібною. У 2020 році він зменшився на 368 тис. грн (10,16%) відносно показника у 2019 році; і склав 3255 тис. грн. У 2021 році відбулося зростання його на 6807 тис. грн порівняно з рівнем у 2020 році. Дана динаміка подана на рисунку 2.4.

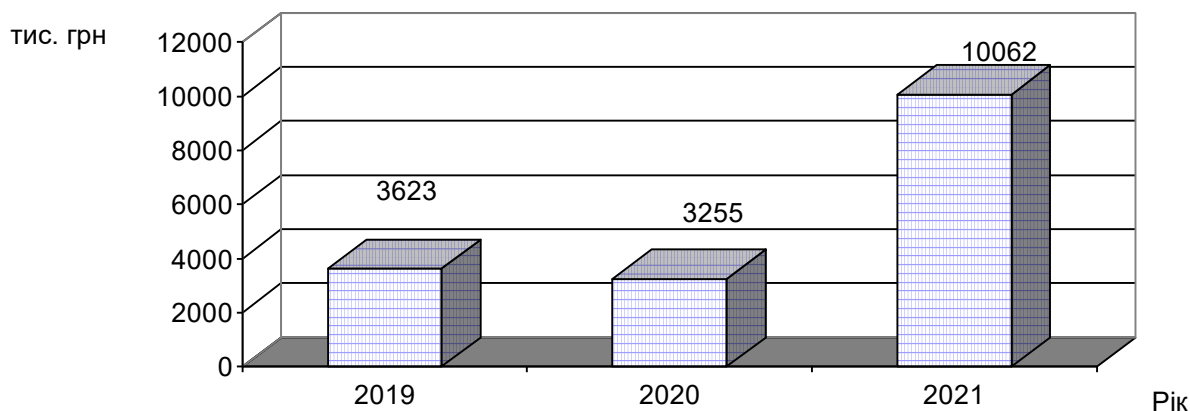

Рисунок 2.4 – Прибуток від реалізації товарів товариства

Витрати на одну гривню реалізації є високим. Так, у 2019-2020 роках при високому рівні відносно доходів становили 99 коп. У 2021 році вони при стабільних умовно постійних витратах та зростанні доходу склали 98 коп.

Рентабельність є невисокою. У 2019 році рентабельність доходу склала 0,68%, а рентабельність витрат – 0,69%. У 2020 році зменшення рентабельності ще на 0,05 %. Проте, у 2021 році темп росту прибутку перевищив темп зростання доходу та витрат. Тому, у 2021 році рентабельність доходу та рентабельність витрат відносно 2020 року зросла на 1,07 % і 1,09 %; у 2021 році 1,70 % та 1,73 %.

Чисельність працюючих скорочувалася із року в рік. Так, у 2020 році середньооблікова чисельність становила 556 осіб; відбулося скорочення чисельності на 28 осіб відносно чисельності 2019 року, і стала 584 осіб. У 2021 році середньооблікова чисельність зменшилась ще на 22 особи і стала 534 особи. Продуктивність праці працівників у 2020 році попри скорочення доходу від реалізації, має вищу динаміку зменшення чисельності працівників, але зростання, а саме: продуктивність праці працівників у 2020 році зросла на 1,41% відносно 2019 року. У 2021 році зростання доходу від реалізації та скорочення чисельності обумовило зростання виробітку на одного працівника у розмірі 181702 грн/особу; його приріст склав 19,67 %.

Фонд оплати праці працівників попри скорочення його чисельності зростає. У 2019 році фонд оплати праці становив 83863 тис. грн. У 2020 році приріст склав 2,24 %. У 2021 році приріст фонду оплати праці був суттєвішим, зріс на 13,52% на 11597 тис. грн. У розрахунку на одного працівника бачимо таку ж динаміку. Середньомісячна зарплата одного у 2019 році становила 11966,75 грн. У 2020 році вона зросла на 7,39 % відносно рівня 2019 року. У 2021 році приріст середньомісячної зарплати склав 18,20 % відносно рівня у 2020 році; тобто, середньомісячний розмір у 2021 році склав 15190,70 грн. Зростання розміру оплати праці обумовлено як зростанням мінімальної оплати праці, мотивуванням працівників до продуктивної праці та належного виконання покладених на них обов'язків. Попри позитивний аспект зростання

заробітної плати працівників доцільно забезпечувати вищі темпи зростання продуктивності праці.

На ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» важливе значення мають засоби виробництва, від рівня забезпеченості значною мірою залежать кінцеві результати. Середньорічна вартість основних засобів зменшилась на 2,1% у 2020 році відносно вартості у 2019 року, у 2021 році зросла на 0,95% відносно попереднього періоду і склала 256426 тис. грн. Дана динаміка подана на рисунку 2.5.

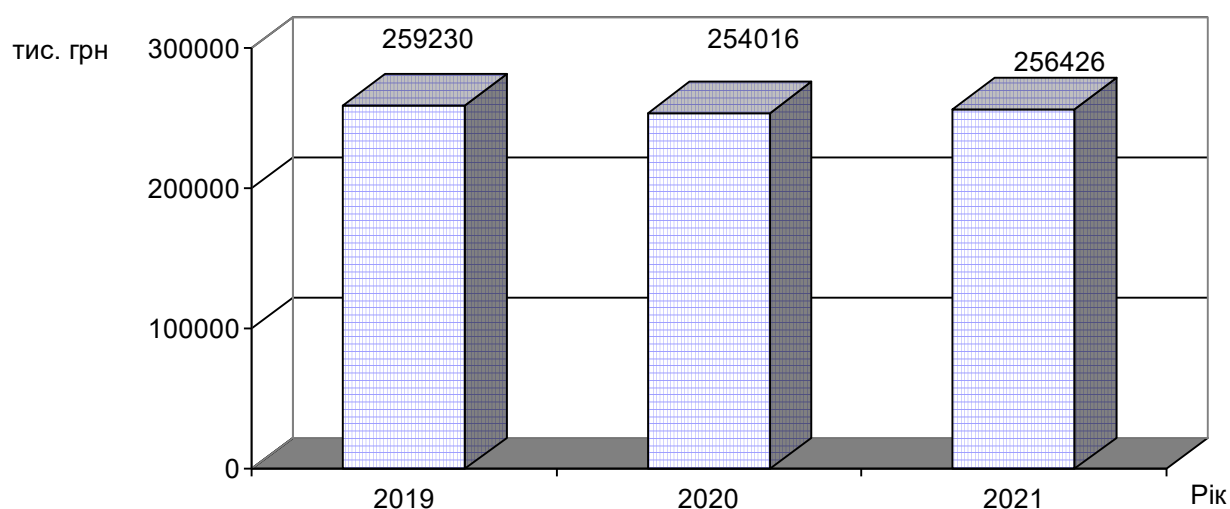

Рисунок 2.5 – Середньорічна вартість основних фондів

Для досягнення кращих результатів необхідно здійснювали технічну модернізацію, оновлення основних засобів – замість застарілої техніки ти впроваджували сучасну, більш продуктивну техніку та технології.

2.3 Аналіз ефективності використання основних виробничих фондів

Основні засоби – це матеріальні активи, які утримує товариство для використання їх у виробничому процесі, постачання продукції, здача в оренду іншим особам. Термін їх корисної експлуатації перевищує один рік.

У таблиці 2.6 подано структуру основних фондів основного виду діяльності.

Таблиця 2.6 – Структура основних фондів основного виду діяльності

Назва показника	Наявність на кінець року, тис. грн			Структура основних фондів, %		
	2020	2021	відхилення	2020	2021	відхилення
Основні фонди, всього	252742	260111	7369	100	100	–
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	73163	73163	–	28,95	28,13	-0,82
Машини та обладнання	148772	155640	6868	58,86	59,83	0,97
Транспортні засоби	19362	19934	572	7,66	7,66	–
Інструменти, прилади та інвентар (меблі)	4768	4510	-258	1,88	1,73	-0,15
Малоцінні необоротні матеріальні активи	6375	6562	187	2,52	2,52	–
Земельні ділянки	302	302	–	0,12	0,12	–

В структурі основних виробничих фондів товариства земельні ділянки займають найменшу частину, і в 2020 році вони становили 0,12% або 302 тис. грн, у 2021 році – їх частка не змінилася. Спостерігається динаміка росту у 2021 році в порівнянні з 2020 роком машин та обладнання на 6868 тис. грн, які займають найбільшу частку в їх структурі. Загальна вартість основних фондів на кінець року зросла на 7369 тис. грн, тобто з 252742 тис. грн у 2020 році до рівні 260111 тис. грн у 2021 році.

На високому технічному рівні виробництва величина і прогресивність основних засобів, їх технічний стан значною мірою визначають потенційні можливості виробництва, його виробничу потужність. Відповідно до цього впливає потреба в аналізі забезпеченості виробництва основними виробничими засобами, дослідження їх технічного стану і використання, оцінці їх впливу на зростання обсягу товарів, зниження собівартості товарів і, збільшення прибутку від реалізації товарів. Тому необхідно проаналізувати рух та технічний стан основних виробничих фондів, використовуючи інформацію товариства в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Наявність та рух основних фондів (тис. грн)

Назва показника	Наявність на початок року	Надійшло		Вибуло		Наявність на кінець року	Наявність за відрахуванням зносу (залишкова вартість)	
		всього	в т.ч. введено в дію нових основних фондів	всього	в т.ч. ліквідовано основних фондів		на початок року	на кінець року
2019								
Всього:	263170	5030	–	12910	–	255290	73487	66845
2020								
Всього:	255290	4621	–	7169	–	252742	66845	61198
2021								
Всього:	252742	11201	–	3832	–	260111	61198	62261

На початок 2019 року вартість основних фондів була 263170 тис. грн. На протязі 2019 року надійшло на суму 5030 тис. грн та вибуло на 12910 тис. грн. На кінець 2019 року їх вартість склала 255290 тис. грн. В 2020 році на початок року їх вартість склала 255290 тис. грн. В результаті надходження в сумі 4621 тис. грн та вибуття 7169 тис. грн, на кінець 2020 року їх вартість склала 252742 тис. грн. На початок 2021 року їх вартість була 252742 тис. грн. З врахуванням того, що на протязі 2021 року їх надійшло на суму 11201 тис. грн та вибуло у сумі 3832 тис. грн, то їх вартість на кінець 2021 року 260111 тис. грн. У таблиці 2.8 подано показники ефективності використання основних фондів.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів у 2019 році складає 259230 тис. грн, у 2020 році їх вартість зменшилась на 5214 тис. грн до рівня 254016 тис. грн, у 2021 році їх вартість зросла на 2410 тис. грн до рівня 256426 тис. грн. Вартість устаткування має тенденцію: у 2020 році їх вартість зменшилась на 5026 тис. грн до рівня 148772 тис. грн, у 2021 році їх вартість зросла на 6868 тис. грн до рівня 155640 тис. грн. Зростання вартості устаткування у 2021 році відбулось внаслідок оновлення старої техніки та введення в експлуатацію нової техніки.

Таблиця 2.8 – Показники використання основних виробничих фондів

Назва показника	Рік			Відхилення, (+, -)	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	532046	513695	590398	-18351	76703
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	259230	254016	256426	-5214	2410
Вартість устаткування, тис. грн	153798	148772	155640	-5026	6868
Прибуток від реалізації продукції, тис. грн	3623	3255	10062	-368	6807
Фондовіддача, грн	2,052	2,022	2,302	-0,03	0,28
Фондомісткість, грн	0,487	0,494	0,434	0,007	-0,06
Фондоозброєність, тис грн/особу	443,88	456,86	480,19	12,98	23,33
Технічна озброєність праці, тис. грн/особу	354,37	361,09	387,16	6,72	26,07

Фондовіддача товариства у 2020 році зменшилась на 0,03 грн відносно 2019 року, тобто з 2,052 грн до 2,022 грн. У 2021 році вона зросла на 0,28 грн до 2,302 грн.

Фондомісткість товариства у 2020 році збільшилася на 0,007 грн до 0,494 грн, у 2021 році вона зменшилася на 0,06 грн до 0,434 грн. Про її зменшення свідчать про ефективніше використання основних фондів.

Фондоозброєність ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» у 2019 році склала 443,88 тис. грн/особу, у 2020 році вона зросла до 456,86 тис. грн/особу відносно 2019 року, у 2021 році вона зросла до 480,19 тис. грн/особу. Зростання показника на 2,92% у 2020 році та на 5,11% у 2021 році обумовлене, насамперед, скороченням чисельності працівників, а також зростанням вартості основних виробничих фондів у 2021 році.

Технічна озброєність праці ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» у 2020 році зросла на 6,72 тис. грн/особу до 361,09 тис. грн/особу, у 2021 році зросла на 26,07 тис. грн/особу до 387,16 тис. грн/особу. Зростання технічної озброєності праці ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» означає, що воно з року в рік намагалося максимально автоматизувати та модернізувати власне виробництво.

2.4 Аналіз витрат на виробництво продукції та ефективності використання матеріальних ресурсів

Витрати виробництва товариства – це видатки на придбання засобів виробництва: робочої сили, засобів праці та інших для виготовлення товарів за відповідний час. Аналіз на виробництво товарів буде здійснюватися витрати за їх елементами, витрати на одну гривню реалізованих товарів та собівартість товарів. У таблиці 2.9 подано аналіз складу операційних витрат ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

Таблиця 2.9 – Аналіз складу операційних витрат підприємства

Елементи витрат	Сума, тис. грн			Відхилення, (+,-)		Темп зростання, %	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020	2020/2019	2021/2020
Матеріальні витрати	357368	349912	404462	-7456	54550	97,91	115,59
Витрати на оплату праці	83863	85745	97342	1882	11597	102,24	113,52
Відрахування на соціальні заходи	17534	18063	20289	529	2226	103,02	112,32
Амортизація	11330	10328	10244	-1002	-84	91,16	99,19
Інші операційні витрати	42314	43843	34487	1529	-9356	103,61	78,66
Разом	512409	507891	566824	-4518	58933	99,12	111,60

Матеріальні витрати за 2019-2020 роки зменшились на 7456 тис. грн або на 2,09%, за 2020-2021 роки вони зросли на 54550 тис. грн або на 15,59%. Витрати на оплату праці за 2019-2020 роки зросли на 1882 тис. грн або на 2,24%, за 2020-2021 роки зросли на 11597 тис. грн або на 13,52%. Відрахування на соціальні заходи за 2019-2020 роки зросли на 529 тис. грн або на 3,02%, за 2020-2021 роки зросли на 2226 тис. грн або на 12,32%. Амортизація за 2019-2020 роки впала на 1002 тис. грн або на 8,84%, за 2020-2021 роки впала на 84 тис. грн або на 0,81%. Інші операційні витрати за 2019-2020 роки зросли на 1529 тис. грн або на 3,61%, за 2020-2021 роки впали на 9356 тис. грн або на

21,34%. Загальна сума операційних витрат за 2019-2020 роки впала на 4518 тис. грн або на 0,88%, за 2020-2021 роки зросла на 58933 тис. грн або на 11,6%.

У таблиці 2.10 подано аналіз структури операційних витрат ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

Таблиця 2.10 – Аналіз структури операційних витрат

Елементи витрат	Сума, тис. грн			Структура витрат, %		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Матеріальні витрати	357368	349912	404462	69,74	68,90	71,36
Витрати на оплату праці	83863	85745	97342	16,37	16,88	17,17
Відрахування на соціальні заходи	17534	18063	20289	3,42	3,56	3,58
Амортизація	11330	10328	10244	2,21	2,03	1,81
Інші операційні витрати	42314	43843	34487	8,26	8,63	6,08
Разом	512409	507891	566824	100	100	100

Матеріальні витрати займають найбільшу частку у структурі операційних витрат товариства. У 2021 році вони зросли до 71,36% у порівнянні з 2019 роком – 69,74%. Частка витрат на оплату праці у 2019 році становила 16,37% у загальному обсязі операційних витрат та зросла до 17,17% 2021 році. У структурі операційних витрат амортизація: скоротилася з 2,21% у 2019 році до 1,81% у 2021 році. Частка інших операційних витрат впала з 8,26% у 2019 році до 6,08% у 2021 році.

У таблиці 2.11 подано аналіз витрат на одну гривню реалізованих товарів.

Таблиця 2.11 – Аналіз витрат на одну гривню реалізованої продукції

Назва показника	Сума, тис. грн			Відхилення, (+,-)	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	532046	513695	590398	-18351	76703
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	528423	510440	580336	-17983	69896
Витрати на одну гривню реалізованої продукції, грн	0,993	0,994	0,983	0,001	-0,011

Витрати на одну гривню реалізованих товарів є стабільними, але високими. У 2019 році вони становили 0,993 грн, у 2020 році зросли до 0,994 грн, що ставить під загрозу подальше забезпечення рентабельного виробництва, у 2021 році вони впали до 0,983 грн. На рисунку 2.6 подано динаміку витрат на одну гривню реалізації товарів товариства.

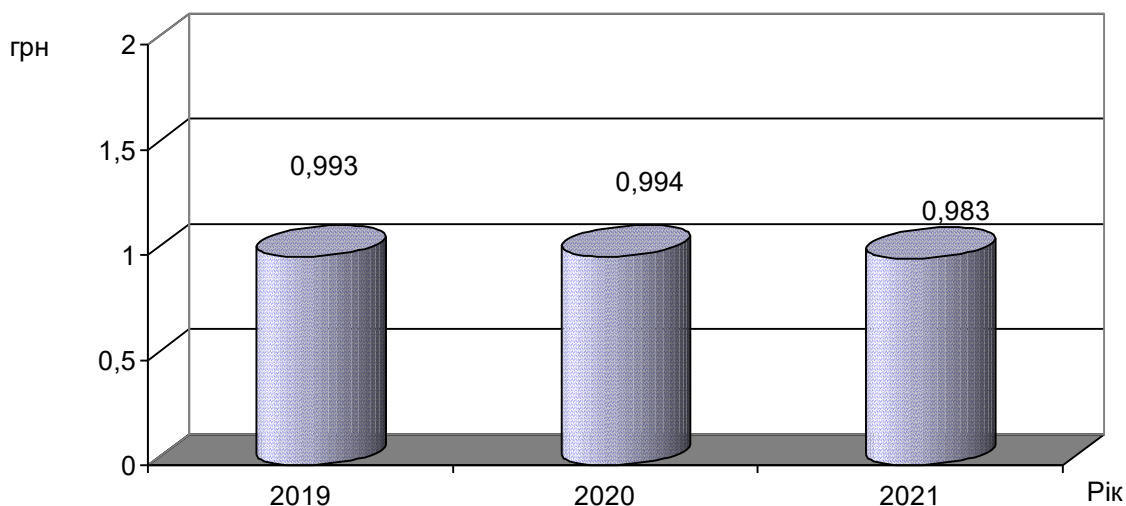

Рисунок 2.6 – Витрати на одну гривню реалізованих товарів

Сегмент діяльності характеризується високим рівнем насиченості ринку товарами-аналогами, високим рівнем конкуренції. Зниження матеріальних витрат є одним з найважливіших напрямків збільшення прибутку. Підвищенню ефективності використання матеріальних ресурсів сприяє удосконаленню управлінського процесу, впровадження технологій, удосконалення управління тощо. У таблиці 2.12 подано аналіз питомої ваги матеріальних витрат в собівартості товарів ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» за 2019-2021 роки.

Таблиця 2.12 – Динаміка питомої ваги матеріальних витрат в собівартості

Назва показника	Рік			Відхилення, (+, -)	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020
Матеріальні затрати, тис. грн	357368	349912	404462	-7456	54550
Операційні витрати, тис. грн	512409	507891	566824	-4518	58933
Питома вага матеріальних затрат в сукупних операційних витратах, %	69,74	68,89	71,35	-0,85	2,46

В період з 2019 року по 2020 рік матеріальні затрати зменшились на 7456 тис. грн, з 2020 року по 2021 рік зросли на 54550 тис. грн. Операційні витрати з 2019 року по 2020 рік зменшились на 4518 тис. грн, в період з 2020 року по 2021 рік зросли на 58933 тис. грн.

З 2019 року по 2020 рік питома вага матеріальних затрат в сукупних операційних видатках зменшилась на 0,85%, з 2020 року по 2021 рік зросла на 2,46%. Зменшення питомої ваги матеріальних видатків в сукупних операційних видатках відбулося за рахунок їх зменшення з 2019 року по 2020 рік, а зростання питомої ваги матеріальних видатків в сукупних операційних витратах відбулося в результаті зростання матеріальних видатків та операційних витрат за 2020-2021 роки.

В таблиці 2.13 подано розрахунок показників ефективності використання матеріальних ресурсів товариства.

Таблиця 2.13 – Динаміка матеріаловіддачі та матеріаломісткості

Назва показника	Рік			Відхилення, (+, -)	
	2019	2020	2021	2020- 2019	2021- 2020
Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн	532046	513695	590398	-18351	76703
Матеріальні затрати, тис. грн	357368	349912	404462	-7456	54550
Матеріаловіддача, грн	1,49	1,47	1,46	-0,02	-0,01
Матеріаломісткість, грн	0,67	0,68	0,68	0,01	–

В період з 2019 року по 2020 рік матеріаловіддача зменшилась на 0,02 грн, з 2020 року по 2021 рік на 0,01 грн. Це відбулося за рахунок перевищення темпів зростання матеріальних видатків над темпами зростання чистого доходу від реалізації товарів. Матеріаломісткість з 2019 року по 2020 рік зросла на 0,01 грн, в період з 2020 року по 2021 рік залишалась незмінною. Її зростання є негативним результатом, оскільки для виробництва одиниці товарів необхідно збільшити видатки на 0,01 грн за рахунок перевищення темпів зростання матеріальних видатків над зростання чистого доходу від реалізації товарів.

2.5 Аналіз ефективності використання трудових ресурсів

Суб'єкт господарювання ефективно працює тоді, коли професійно використовуються його кадри. Усі працівники ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» за виконанням роботи поділяються на категорії: робітники, керівники, спеціалісти і службовці. Органами управління і контролю товариства є:

- рада товариства;
- директор товариства;
- президент товариства.

У таблиці 2.14 подано склад та структура працівників ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

Таблиця 2.14 – Склад та структура працівників

Назва показника		Рік			Відхилення, (+,-)	
		2019	2020	2021	2020-	2021-
					2019	2020
Середньооблікова чисельність працівників облікового складу, у тому числі:	осіб	584	556	534	-28	-22
	%	100	100	100	–	–
- робітники	осіб	434	412	402	-22	-10
	%	74,32	74,10	75,28	-0,22	1,18
- інші категорії працівників	осіб	150	144	132	-6	-12
	%	25,68	25,90	24,72	+0,22	-1,18

Чисельність працівників скоротилася: чисельність робітників зменшилась на 22 особи у 2020 році і на 10 осіб за 2021 рік відносно попередніх. Чисельність інших категорій персоналу зменшилась на 6 осіб у 2020 році і на 12 осіб у 2021 році відносно попередніх. Структура кадрів стабільна. Чисельність робітників складає 74,32% у 2019 році, у 2020 році

впала до 74,10%, у 2021 році збільшилась до 75,28%. Чисельність інших категорій персоналу із 25,68% у 2019 році впала до 24,72% у 2021 році у загальній чисельності працівників.

Чисельність працівників змінюється під впливом обставин. Період розвитку, нарощування обсягів виробництва, розширення діяльності характеризується збільшенням їх чисельності. За 2019-2021 років спостерігаємо скорочення їх чисельності. Проте, 2021 рік попри зменшення їх чисельності чистий дохід від реалізації товарів збільшився за рахунок зростання останнього. Працівники, які досягають пенсійного віку, виходять на пенсію. З огляду на оптимізацію кадрів, кількість прийнятих працівників є не суттєвою.

У таблиці 2.15 подано інформацію щодо руху кадрів ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

Таблиця 2.15 – Динаміка руху кадрів

Назва показника	Рік			Відхилення, (+,-)	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	584	556	534	-28	-22
Кількість прийнятих на роботу, осіб	11	7	3	-4	-4
Кількість звільнених з роботи, осіб	53	35	25	-18	-10
Кількість звільнених за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни, осіб	53	35	25	-18	-10
Коефіцієнт обороту по прийому	0,019	0,013	0,006	-0,006	-0,007
Коефіцієнт обороту повибуттю	0,091	0,063	0,047	-0,028	-0,016
Коефіцієнт плинності кадрів	0,091	0,063	0,047	-0,028	-0,016

Впродовж 2019-2020 років коефіцієнт обороту по прийому зменшився з 0,019 до 0,006, його значення є низьким. Коефіцієнт обороту вибуттю зменшився з 0,091 у 2019 році до 0,047 у 2021 році. Коефіцієнт плинності кадрів 2019-2021 років скорочувався, і на кінець періоду є на прийнятному рівні. Зменшення чисельності обумовлене її оптимізацією, приведенням складу кадрів до кількості, яка необхідна для виконання усіх завдань.

У таблиці 2.16 подано аналіз ефективності використання трудових ресурсів.

Таблиця 2.16 – Ефективність використання трудових ресурсів підприємства

Назва показника	Рік			Відхилення, (+,-)	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	532046	513695	590398	-18351	76703
Середньообліковачисельність працівників, осіб	584	556	534	-28	-22
Кількість робочих днів, дні	250	251	250	1	-1
Середня тривалість робочого дня, годин	8	8	8	-	-
Загальна кількість відпрацьованого часу: - людино-днів	146000	139556	133500	-6444	-6056
- людино-годин	1168000	1116448	1068000	-51552	-48448
Середньорічний виробіток на одного працюючого, тис. грн/особу	911,037	923,912	1105,614	12,875	181,702
Середньоденний виробіток, грн/особу	3644,15	3680,92	4422,46	36,77	741,54
Середньогодинний виробіток, грн/особу	455,52	460,12	552,81	4,6	92,69

Середньорічна продуктивність праці одного працівника у 2020 році зросла на 12,875 тис. грн/особу; у 2021 році на 181,702 тис. грн/особу відносно попереднього часу. Середньоденний та середньогодинний виробіток на одного працівника за 2019-2021 роки зростає.

Загальна кількість відпрацьованого часу працівниками скорочувалася то що чисельність скорочувалася. З метою забезпечення ефективного використання робочого часу працівниками необхідно побудувати належний рівень організації, реалізацію принципів організації діяльності.

У таблиці 2.17 подано аналіз оплати праці працівників, адже він вважається важливим у проведенні аналізу трудових ресурсів Отримані результати розрахунків щодо динаміки фонду оплати праці та середньорічної, середньомісячної заробітної плати працівників ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» детально розглянемо.

Таблиця 2.17 – Аналіз оплати праці працівників

Назва показника	Рік			Відхилення, (+,-)		Динаміка, %	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020	2020/2019	2021/2020
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	584	556	534	-28	-22	95,21	96,04
Фонд оплати праці, тис. грн	83863	85745	97342	1882	11597	102,24	113,52
Середньорічна зарплата одного працюючого, грн	143601,0	154217,6	182288,4	10616,6	28070,8	107,39	118,20
Середньомісячна зарплата одного працюючого, грн	11966,75	12851,47	15190,70	884,72	2339,23	107,39	118,20

Фонд оплати праці працівників зріс: на 2,24 % у 2020 році і на 13,52 % у 2021 році відносно попереднього часу. Чисельність працівників скорочувалась, тому середньорічна зарплата одного працюючого збільшувалась вищими пропорціями по відношенню до фонду оплати праці. У 2020 році їх приріст склав 7,39% відносно рівня заробітної плати у 2019 році. У 2021 році зросла на 18,20% відносно 2020 року. На рисунку 2.7 подано розмір середньомісячної заробітної плати працівників.

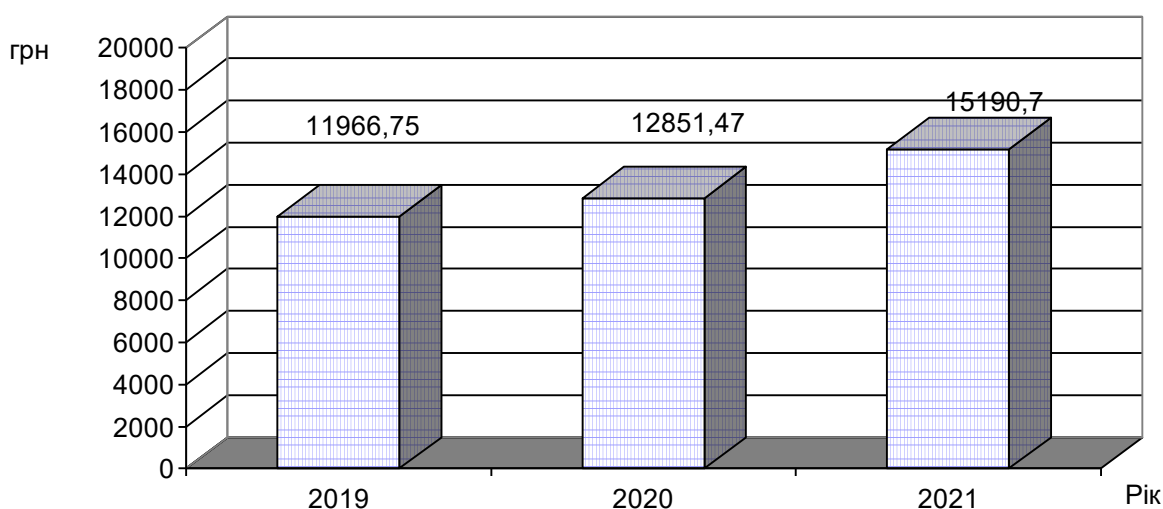

Рисунок 2.7 – Середньомісячна заробітна плата одного працівника

2.6 Оцінка фінансової діяльності товариства

Оцінку результатів комерційної діяльності суб'єкта господарювання проводять на основі показнику прибуток. У таблиці 2.18 подано аналіз формування прибутку ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

Таблиця 2.18 – Аналіз формування прибутку

Назва показника	Сума, тис. грн			Відхилення, (+,-)	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	532046	513695	590398	-18351	76703
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	430323	409856	470632	-20467	60776
Валовий прибуток	101723	103839	119766	2116	15927
Інші операційні доходи	23178	32021	15598	8843	-16423
Адміністративні витрати	27669	28194	31737	525	3543
Витрати на збут	70431	72390	77967	1959	5577
Інші операційні витрати	28290	35683	25363	7393	-10320
Фінансовий результат від операційної діяльності	-1489	-407	297	1082	704
Інші фінансові доходи	6	2	–	-4	-2
Інші доходи	5102	1707	788	-3395	-919
Інші витрати	714	62	18	-652	-44
Фінансовий результат до оподаткування	2905	1240	1067	-1665	-173
Витрати (дохід) з податку на прибуток	756	392	914	-364	522
Чистий фінансовий результат (прибуток)	2149	848	153	-1301	-695

Валовий прибуток зростає. Його зростання за 2019-2020 роки складає 216 тис. грн, за 2020-2021 роки на 15927 тис. грн. Це відбулося за рахунок перевищення темпів зростання чистого доходу від реалізованих товарів над темпами зростання собівартості реалізованих товарів.

Інші операційні доходи зросли за 2019-2020 роки на 8843 тис. грн, за 2020-2021 роки впали на 16423 тис. грн.

Адміністративні витрати за 2019-2020 роки зросли на 525 тис. грн, за 2020-2021 роки зросли на 3543 тис. грн. Витрати на збут з 2019 року по 2020 рік зросли на 1959 тис. грн, з 2020 року по 2021 рік зросли на 5577 тис. грн. Інші операційні витрати за 2019-2020 роки зросли на 7393 тис. грн, за 2020-2021 роки впали на 10320 тис. грн. Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати зростають і впливають на суму прибутку.

Фінансовий результат від операційної діяльності за 2019 і 2020 рік має від'ємне значення: 1489 тис. грн та 407 тис. грн відповідно, за 2021 рік є прибуток у сумі 297 тис. грн. На від'ємне значення впливає перевищення витрат над доходами товариства.

Інші фінансові доходи з 2019 року по 2020 рік впали на 4 тис. грн, з 2020 року по 2021 рік впали на 2 тис. грн. Інші доходи за 2019-2020 роки впали на 3395 тис. грн, за 2020-2021 роки впали на 919 тис. грн. Інші витрати за 2019-2020 роки впали на 652 тис. грн, за 2020-2021 роки впали на 44 тис. грн.

Фінансові результати до оподаткування з 2019 року по 2020 рік впали на 1665 тис. грн, з 2020 року по 2021 рік впали на 173 тис. грн. Зменшення фінансових результатів відбулось за рахунок зменшення інших фінансових доходів, а також за рахунок збільшення інших витрат.

Чистий прибуток з 2019 року по 2020 рік впав на 1301 тис. грн, з 2020 року по 2021 рік впав на 695 тис. грн. Падіння відбулося за рахунок зростання собівартості реалізованих товарів, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. Але чистий прибуток зменшується, а господарська діяльність товариства залишається прибутковою.

Відносним показником оцінки ефективності комерційної діяльності є показник рентабельності. Це один із головних вартісних показників ефективності виробничого процесу, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у виробничому процесі. Розраховується як відношення чистого прибутку від реалізації товарів до собівартості реалізованих товарів. У таблиці 2.19 подано аналіз рентабельності ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» за 2019-2021 роки.

Таблиця 2.19 – Аналіз рентабельності

Назва показника	Рік			Відхилення, (+, -)	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	532046	513695	590398	-18351	76703
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	528423	510440	580336	-17983	69896
Власний капітал, тис. грн	203079	203927	204080	848	153
Прибуток від реалізації продукції, тис. грн	3623	3255	10062	-368	6807
Чистий фінансовий результат, тис. грн	2149	848	153	-1301	-695
Рентабельність доходу, %	0,68	0,63	1,70	-0,05	1,07
Рентабельність витрат, %	0,69	0,64	1,73	-0,05	1,09
Рентабельність власного капіталу, %	1,78	1,60	4,93	-0,18	3,33
Рентабельність власного капіталу за чистим прибутком, %	1,06	0,42	0,07	-0,64	-0,35

Рентабельність доходу товариства: у 2019 році – 0,68%, у 2020 році – 0,63%, у 2021 році – 1,7%. Рентабельність витрат товариства: у 2019 році – 0,69%, у 2020 році – 0,64%, у 2021 році – 1,73%. Рентабельність власного капіталу товариства: у 2019 році – 1,78%, у 2020 році – 1,6%, у 2021 році – 4,93%. Рентабельність капіталу за чистим прибутком товариства: у 2019 році – 1,06%, у 2020 році – 0,42%, у 2021 році – 0,07%. На рисунку 2.8 подано динаміку показників рентабельності товариства.

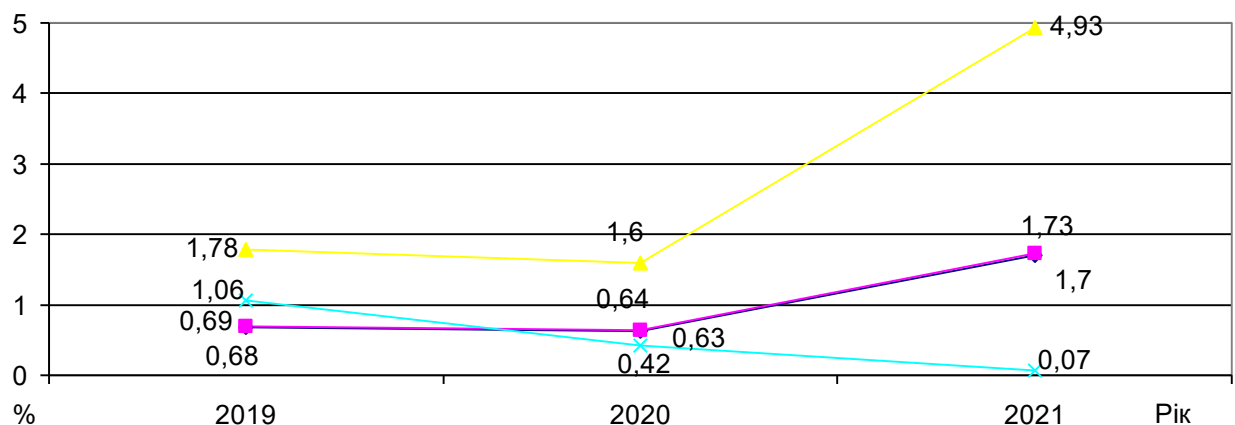

Рисунок 2.8 – Показники рентабельності товариства

Аналіз фінансової структури балансу – це порівняльний аналіз темпів зміни валюти балансу, обсягів реалізації товарів, зміни прибутку. Для проведення такого роду аналізу використовуються основні статті балансу та показники звіту про фінансові результати товариства. У таблиці 2.20 подано аналіз структури балансу ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

Таблиця 2.20 – Структура активу балансу на кінець року

Активи	Балансова вартість, тис. грн			Структура, %		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
I. Необоротні активи	76335	70731	71293	32,35	29,69	30,02
Нематеріальні активи	1149	1004	1070	0,48	0,42	0,45
Незавершені капітальні інвестиції	538	726	159	0,23	0,31	0,08
Основні засоби	66845	61198	62261	28,33	25,69	26,21
Інші фінансові інвестиції	7803	7803	7803	3,31	3,27	3,28
II. Оборотні активи	159627	167475	166200	67,65	70,31	69,98
Запаси	72836	67452	83965	30,86	28,32	35,35
Дебіторська заборгованість	81868	94744	72127	34,69	39,77	30,37
Грошові кошти та їх еквіваленти	1455	2008	7455	0,62	0,84	3,14
Інші оборотні активи	2740	2647	1904	1,16	1,11	0,81
Витрати майбутніх періодів	728	624	749	0,32	0,27	0,31
Баланс	235962	238206	237493	100	100	100

Частка необоротних активів в загальній структурі активу балансу становить меншу частину по відношенню до оборотних активів: 32,35 % у 2019 році, 29,69 % у 2020 році, 30,02% у 2021 році. З 2019 року по 2021 рік вартість необоротних активів зменшилась на 2,33%.

В загальній структурі активу балансу нематеріальні активи: у 2019 році – 0,48%, у 2020 році – 0,42%, у 2021 році – 0,45%. Вартість нематеріальних активів падає з 2019 року по 2021 рік на 0,03% за рахунок збільшення первісної вартості нематеріальних активів.

В загальній структурі активу балансу незавершені капітальні інвестиції: у 2019 році – 0,23%, у 2020 році – 0,31%, у 2021 році – 0,08%.

В загальній структурі активу балансу основні засоби становлять більшу частину необоротних активів: у 2019 році – 28,33%, у 2020 році – 25,69%, у 2021 році – 26,21%. Вартість основних засобів з 2019 року по 2021 рік впала на 2,12% за рахунок зменшення вартості основних засобів – збільшенням зносу.

Частка інших фінансових інвестицій в структурі активу балансу: у 2019 році – 3,31%, у 2020 році – 3,27%, у 2021 році – 3,28%. Довгострокові фінансові інвестиції залишилися незмінними протягом років.

Оборотні активи складають більшу частину активу балансу: у 2019 році – 67,65%, у 2020 році – 70,31%, у 2021 році – 69,98% від загальної структури активу балансу.

В загальній структурі активу балансу запаси: у 2019 році – 30,86%, у 2020 році – 28,32%, у 2021 році – 35,35%. Запаси з 2019 року по 2021 рік збільшились на 4,49%, пов'язано зі збільшенням виробничих запасів, готової продукції.

В загальній структурі активу балансу дебіторська заборгованість: у 2019 році – 34,69%, у 2020 році – 39,77%, у 2021 році – 30,37%. Дебіторська заборгованість за 2019-2021 роки зменшилась на 4,32%, пов'язано з зменшенням дебіторської заборгованості за розрахунками із внутрішніх розрахунків, збільшення з збільшенням дебіторської заборгованості за продукцію.

В структурі активи балансу грошові кошти: у 2019 році – 0,62%, у 2020 році – 0,84%, у 2021 році – 3,14%. Грошові кошти та їх еквіваленти за 2019-2021 роки збільшились на 2,52% за рахунок збільшення рахунків в банках, а їх зменшення відбувається за рахунок зменшення рахунків в банках.

Частка інших оборотних активів в структурі активу балансу: у 2019 році – 1,16%, у 2020 році – 1,11%, у 2021 році – 0,81%. Динаміка інших оборотних активів: за 2019-2021 роки зменшились на 0,35%.

В загальній структурі активу балансу витрати майбутніх періодів: у 2019 році – 0,32%, у 2020 році – 0,27%, у 2021 році – 0,31%. За 2019-2021 роки динаміка змінилася падінням на 0,01%.

У таблиці 2.21 подано аналіз пасиву балансу на кінець року.

Таблиця 2.21 – Структура пасиву балансу на кінець року

Пасиви	Балансова вартість, тис. грн			Структура, %		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
I. Власний капітал	203079	203927	204080	86,06	85,61	85,93
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	–	–	–	–	–	–
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	32883	34279	33413	13,94	14,39	14,07
Баланс	235962	238206	237493	100	100	100

Частка власного капіталу в загальній структурі пасиву балансу становить найбільшу частину по відношенню до інших: 86,06% у 2019 році, 85,61% у 2020 році, 85,93% у 2021 році. Видно, що за 2019-2021 роки вартість власного капіталу зменшилась на 0,13%.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення відсутні за даний період.

Поточні зобов'язання і забезпечення займають у 2019 році – 13,94%, у 2020 році – 14,39%, у 2021 році – 14,07% від загальної структури пасиву балансу. За 2019-2021 роки поточні зобов'язання і забезпечення збільшились на 0,13% за рахунок збільшення кредиторської заборгованості та збільшення інших поточних зобов'язань.

У таблиці 2.22 подано аналіз складу оборотних активів.

В загальній структурі оборотних активів запаси займають одну з найбільших частин: у 2020 році – 40,27%, у 2021 році – 50,52%. Збільшення відбулося на 16513 тис. грн, або на 10,25%.

В загальній структурі оборотних активів виробничі запаси: у 2020 році – 22,36%, у 2021 році – 33,93%. Збільшення становить 18945 тис. грн, або на 11,57%. Готова продукція в структурі: у 2020 році – 7,15%, у 2021 році – 10,98%. Збільшення становить 6268 тис. грн, або на 3,23%. В загальній структурі оборотних активів товари: у 2020 році – 10,76%, у 2021 році – 5,61%. Зменшення становить 8700 тис. грн, або на 5,15%. В загальній структурі оборотних активів дебіторська заборгованість за товари: у 2020 році – 9,45%, у 2021 році – 9,12%. Зменшення становить 668 тис. грн, або на 0,33%.

Таблиця 2.22 – Аналіз складу оборотних активів

Оборотні активи	Сума, тис. грн			Структура, %		
	2020	2021	відхилення, (+,-)	2020	2021	відхилення, (+,-)
Запаси:	67452	83965	16513	40,27	50,52	10,25
– виробничі запаси	37455	56400	18945	22,36	33,93	11,57
– готова продукція	11983	18251	6268	7,15	10,98	3,83
– товари	18014	9314	-8700	10,76	5,61	-5,15
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	15821	15153	-668	9,45	9,12	-0,33
Дебіторська заборгованість за розрахунками	1088	132	-956	0,65	0,08	-0,57
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	75230	54710	-20520	44,92	32,92	-12,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	2605	2132	-473	1,55	1,28	-0,27
Грошові кошти та їх еквіваленти:	2008	7455	5447	1,20	4,48	3,28
Інші оборотні активи	2647	1904	-743	1,58	1,14	-0,44
Витрати майбутніх періодів	624	749	125	0,38	0,45	0,07
Всього оборотні активи	167475	166200	-1275	100	100	–

В загальній структурі оборотних активів дебіторська заборгованість за розрахунками: у 2020 році – 0,65%, у 2021 році – 0,08%. Зменшення становить 956 тис. грн, або на 0,57 %.

В загальній структурі оборотних активів дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків займають одну із найбільших частин: у 2020 році – 44,92%, у 2021 році – 32,92%. Зменшення становить 20520 тис. грн, або на 12 %.

В загальній структурі оборотних активів інша поточна дебіторська заборгованість: у 2020 році – 1,55%, у 2021 році – 1,28%. Зменшення становить 473 тис. грн, або на 0,27 %.

В загальній структурі оборотних активів грошові кошти та їх еквіваленти: у 2020 році – 1,2%, у 2021 році – 4,48%. Збільшення становить 5447 тис. грн, або на 3,28%.

В загальній структурі оборотних активів інші оборотні активи: у 2020

році – 1,58 %, у 2021 році – 1,14 %. Зменшення становить 743 тис. грн, або на 0,44%.

В загальній структурі оборотних активів витрати майбутніх періодів: у 2020 році – 0,38%, у 2021 році – 0,45%. Збільшення становить 125 тис. грн, або на 0,07%. Загальна сума активів за 2020-2021 роки впала на 1275 тис. грн.

У таблиці 2.23 подано аналіз ефективності використання оборотних коштів.

Таблиця 2.23 – Показники оборотності обігових коштів

Назва показника	Рік			Відхилення, (+,-)	
	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	532046	513695	590398	-18351	76703
Середня величина обігових коштів, тис. грн	186109	163551	166837	-22558	3286
Кількість оборотів	2,86	3,14	3,54	0,28	0,4
Коефіцієнт завантаженості оборотних коштів, грн	0,35	0,32	0,28	-0,03	-0,04
Тривалість одного обороту, днів	128	117	102	-11	-15

Середня величина обігових коштів за 2019-2020 роки впав на 22558 тис. грн, за 2020-2021 роки зрвс на 3286 тис. грн. Оборотні кошти здійснили у 2019 році – 2,86 обороти, у 2020 році – 3,14 обороти, у 2021 році – 3,54 обороти, тобто поступово зростав.

На одну гривню реалізованих товарів припадає 0,35 грн оборотних коштів у 2019 році, 0,32 грн – у 2020 році та 0,28 грн – у 2021 році. Коефіцієнт завантаження за 2019-2020 роки впав на 0,03 грн, за 2020-2021 роки впав на 0,04 грн.

У 2019 році оборот тривав 128 днів, у 2020 році – 117 днів, у 2021 році – 102 дні. Тривалість одного обороту оборотних коштів за 2019-2020 роки менше на 11 днів, за 2020-2021 роки менше на 15 днів, що є позитивним для товариства у його комерційній діяльності.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ДП ПрАТ «ОБОЛОНЬ «КРАСИЛІВСЬКЕ»

3.1 Основні напрями удосконалення управління основними фондами

Механізм удосконалення системи управління ефективності використання основних фондів з метою покращення – це функціонування системи управління ефективністю використання основних фондів (СУЕФ) ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське». Основні її елементи: цілі, критерій, суб'єкт та об'єкт управління. Функціонування підпорядковане реалізації цілі – підтримки на заданому рівні та поступовому зростанню економічної віддачі використання основних виробничих фондів.

Суб'єктами СУЕФ повинні виступати керівники і технічні спеціалісти. Координацію діяльності суб'єктів управління у рамках СУЕФ має здійснювати менеджер по технічних ресурсах. Об'єктом СУЕФ є сукупність видів організуючої діяльності по забезпеченню і підвищенню ефективності використання основних фондів. При цьому система повинна реалізовуватися як на рівні цеху, ділянки, робочого місця, так і товариства.

Критеріальним показником у рамках СУЕФ є рівень рентабельності основних фондів. Це дає можливість об'єднати результат використання основних фондів із кінцевими діяльності товариства і тим самим підпорядкувати процес їх використання меті функціонування, яку звичайно пов'язують з отриманням прибутку. Для визначення рівня показника рентабельності основних фондів запропоновано формулу:

$$\Phi_{pe} = P_p \times K_a \times K_{zm} \times TЗ \times Д \times K_1 \times K_2 \times P_{np}, \quad (3.1)$$

де P_p – середньогодинна продуктивність, розрахована на одиницю вартості діючого обладнання;

K_a – питома вага активної частини основних фондів у загальній вартості діючих основних виробничих фондів;

K_{zm} – коефіцієнт змінності роботи машин;

$TЗ$ – час зміни;

D – кількість робочих днів у періоді;

K_1 – рівень використання наявних основних виробничих фондів;

K_2 – рівень використання встановлених основних виробничих фондів;

P_{np} – рентабельність продукції.

Всі значення повинні встановлюватися з точки зору їх економічної доцільності. Вони повинні відтворювати не фактичний стан роботи машин, а бажаний стан. Виходячи зі свого економічного стану і умов, товариство самостійно здійснює розрахунок. При цьому для визначення впливу чинників, що зумовлюють зміну фондівіддачі, використовують детерміновані залежності. Труднощі складає встановлення доцільного рівня рентабельності продукції. З цією метою було проведено кореляційний аналіз показника рентабельності продукції на прикладі даних цеху ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське». Для підвищення достовірності отриманих результатів обсяг товарів було зафіксовано в постійних цінах. Модель залежності рівня рентабельності 1 тони продукції (Y) від ціни сировини (X_1), норми витрати сировини на виробництво одиниці продукції (X_2), рівня використання потужності (X_3), рівня простоїв машин (X_4) та продуктивності живої праці (X_5) має вигляд:

$$Y = -31,5629 X_1 - 41,1006 X_2 + 0,0183 X_3 - 0,0540 X_4 + 0,0017 X_5 + 79,3745, \quad (3.2)$$

За результатами, коефіцієнт множинної кореляції 0,9629, коефіцієнт детермінації 0,9272. Отже, модель було обрано вірно. При цьому 93% змін величини функції обумовлено чинниками, які включені до неї. Отримані кореляційні залежності використовуються в процесі визначення доцільного рівня рентабельності товарів. Для того, щоб визначити, на скільки відсотків у

середньому зміниться функція зі зміною аргументу на 1%, можливо скористатися коефіцієнтами еластичності (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Значення коефіцієнтів еластичності чинників, що впливають на рівень рентабельності товарів

Змінна	X1	X2	X3	X4	X5
Коефіцієнт еластичності	-0,7459	-2,1591	0,0497	0,1368	0,0047

Вибір модифікованого показника рентабельності фондів потребує нового. З цією метою розроблена методика аналізу ефективності використання основних фондів, як елементу ресурсів. Основним є:

- 1) порівняльна оцінка ефективності використання основних фондів;
- 2) факторний аналіз показника рентабельності основних фондів;
- 3) оцінка впливу зміни ефективності використання основних фондів на прибуток товариства .

Вплив кожного чинника на динаміку показника рентабельності основних виробничих фондів визначається за формулою:

$$\Delta\Phi_{pe_i} = \Phi_{pe_0} (K_i - 1), \quad (3.3)$$

де $\Delta\Phi_{pe_i}$ – динаміка рентабельності основних виробничих фондів під впливом і-го чинника;

Φ_{pe_0} – значення показника рентабельності основних виробничих фондів у базовому періоді;

K_i – коефіцієнт зміни і-го чинника.

Наступним елементом запропонованої методики аналізу став факторний аналіз показника рентабельності основних виробничих фондів. На рисунку 3.1 представлена схема формування показників використання основних виробничих фондів, яка покладена в його основу.

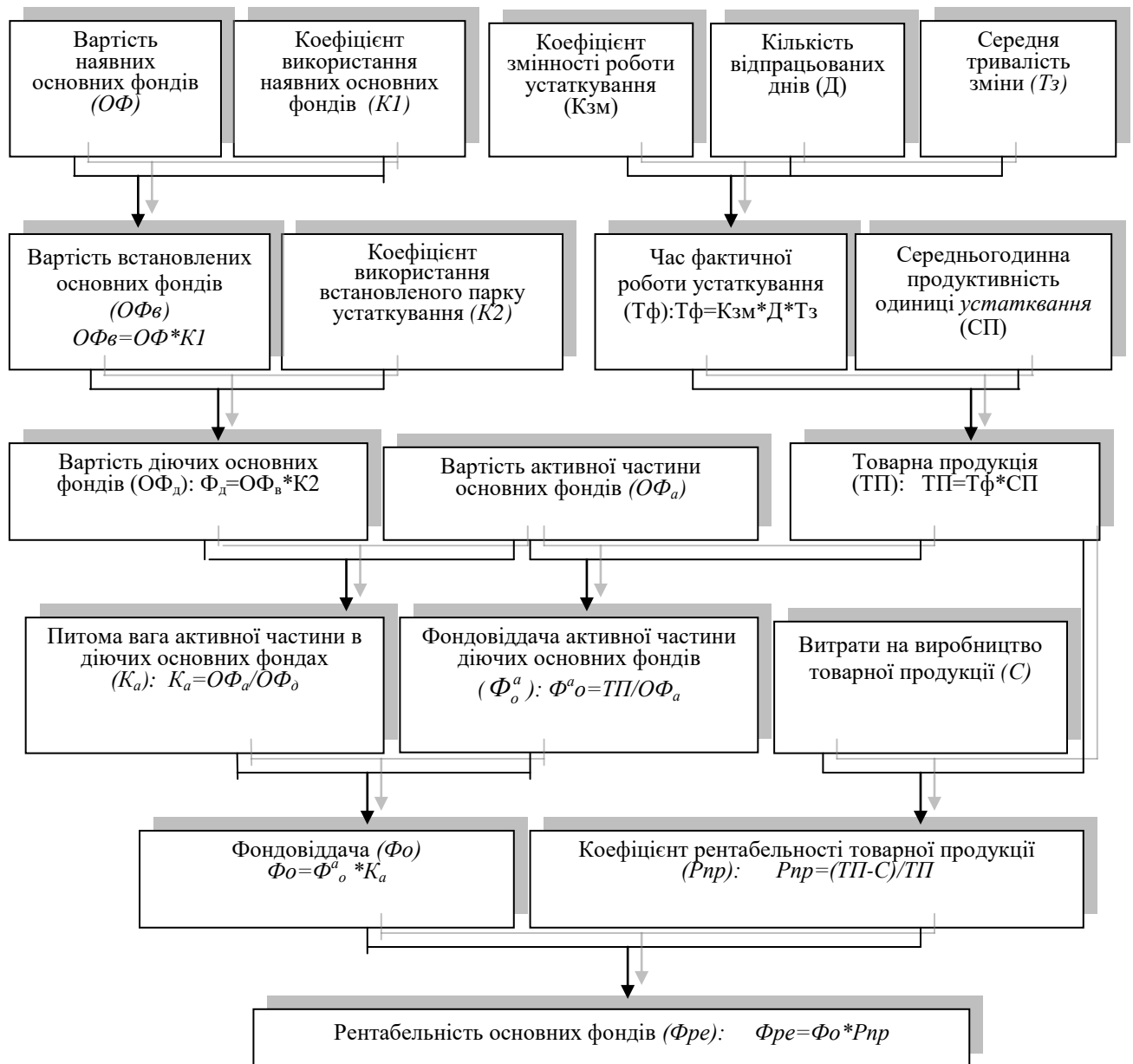

Рисунок 3.1 – Схема формування показників ефективності використання основних виробничих фондів

Результати факторного аналізу, проведеного для ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» показують, що основними чинниками зниження показника рентабельності основних виробничих фондів стали падіння рівня екстенсивного і інтенсивного завантаження машин, обладнання, устаткування та зростання видатків на виробництво товарів товариства. У таблиці 3.2 подано вплив основних чинників на рівень показника рентабельності основних виробничих фондів ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

Таблиця 3.2 – Вплив основних факторів на рівень показника рентабельності основних фондів ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське»

Найменування фактору	Рік			Зміна, -/+	
	2010	2011	2012	2011-2010	2012-2011
Середньогодинна продуктивність одиниці вартості діючого устаткування	-0,0394	-0,0573	-0,0055	-0,0179	0,0518
Питома вага активної частини у вартості діючих основних фондів	-0,0001	0,0032	-0,0008	0,0033	-0,004
Рівень використання встановлених основних фондів	0,0001	-0,0025	0,0011	-0,0026	0,0036
Рівень використання наявних основних фондів	-	-0,0003	-	-0,0003	0,0003
Рентабельність товарної продукції	0,0148	-0,0128	0,0405	-0,0276	0,0533
Коефіцієнт змінності роботи устаткування	0,0015	-0,0107	0,0062	-0,0122	0,0169
Середня тривалість зміни	-0,0003	-0,002	0,002	-0,0017	0,004
Кількість відпрацьованих днів	0,0004	-0,0012	0,0015	-0,0016	0,0027
Час роботи устаткування	-	-	-	-	-

В даній методиці аналізу представлено формули для оцінки впливу зміни ефективності використання основних виробничих фондів на рівень прибутковості товариства. Практична реалізація основних напрямків удосконалення управління основними фондами дасть змогу покращити динаміку показника рентабельності основних фондів ($\Delta\Phi_{pe_i}$) та отримати додатковий прибуток ($\Delta\Pi_i$) (рисунок 3.2).

Рисунок 3.2 – Вплив резервів факторів росту ефективності використання основних виробничих фондів на прибуток товариства

Впровадження заходів, щодо удосконалення управління ефективністю використання основних виробничих фондів дозволить товариству організувати роботу спрямовану на пошук резервів їх використання.

3.2 Оптимізація використання виробничих потужностей

На ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» рекомендовано визначати оптимальну виробничу програму використовуючи математичну модель лінійного програмування. Дана програма розраховується з врахуванням фонду часу роботи машин та обмежень за ресурсами.

Виробничий цех №1 товариства має три групи основного обладнання і може випускати товари чотирьох видів – А, Б, В і Г. Всі види товарів цеху користуються попитом та мають збут, і товариство зможе самостійно планувати обсяг виробництва і немає обмежень в сировині, лише існують обмеження пов'язані з фондом робочого часу основних машин. Відомі норми часу на обробку товарів на устаткуванні кожної групи, розмір прибутку, що отримує товариство за кожний товар подано у таблиці 3.3. Складемо план виробництва, який забезпечить товариству найбільшу суму прибутку при оптимальному використанні його виробничих потужностей виробничого цеху.

Таблиця 3.3 – Норми часу на обробку товарів та розмір прибутку

Групи обладнання	Час у хвилинах на один виріб виду				Місячний фонд часу, хв
	А	Б	В	Г	
I	1	2	4	8	24000
II	3	5	1	0	12000
III	6	0	3	1	30000
Прибуток на 1 товар, грн	4	2	5	8	–

Відповідно до мети рішення набуде математичного формулювання. Позначимо шуканий випуск товарів А, Б, В і Г відповідно через x_1 , x_2 , x_3 та x_4 .

Тоді задача набуде такого вигляду:

Максимізувати: $4x_1 + 2x_2 + 5x_3 + 8x_4$;

за умов:

$$x_1 + 2x_2 + 4x_3 + 8x_4 \leq 24000$$

$$3x_1 + 5x_2 + x_3 \leq 12000$$

$$6x_1 + 3x_3 + x_4 \leq 30000$$

Щоб перетворити нерівності в рівняння, введемо три додаткові невід'ємні змінні величини – x_5, x_6, x_7 :

$$x_1 + 2x_2 + 4x_3 + 8x_4 + x_5 = 24000$$

$$3x_1 + 5x_2 + x_3 + x_6 = 12000$$

$$6x_1 + 3x_3 + x_4 + x_7 = 30000$$

Додаткові змінні позначають час роботи машин відповідної групи, що не використаний у плані. Для отримання результату використаємо симплексний метод і складаємо симплексну таблицю (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4 – Симплексна таблиця

Ресурси та продукція	Базис	C	План	4	2	5	8	0	0	0
				x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Обладнання I гр.	x_5	0	24000	1	2	4	8	1	0	0
Обладнання II гр	x_6	0	12000	3	5	1	0	0	1	0
Обладнання III гр	x_7	0	30000	6	0	3	1	0	0	1
$z_j - c_j$			0	-4	-2	-5	-8	0	0	0
Вироби Г	x_4	8	3000	1/8	1/4	1/2	1	1/8	0	0
Обладнання II гр	x_6	0	12000	3	5	1	0	0	1	0
Обладнання III гр.	x_7	0	27000	47/8	1/4	5/2	0	-1/8	0	1
$z_j - c_j$			2400	-3	0	-1	0	1	0	0
Вироби Г.	x_4	8	2500	0	1/24	11/24	1	1/8	-1/24	0
Вироби А	x_1	4	4000	1	5/3	1/3	0	0	1/3	0
Обладнання III гр	x_7	0	3500	0	-41/24	13/24	0	-1/8	-47/24	1
			36000	0	5	0	0	1	1	0

У цій таблиці легко виділити три частини, що відповідають трьом планам. Перший план отримано безпосередньо з умов (див. таблиця 3.3). В кожному рядку таблиці 3.4 записані рівняння обмежень задачі. У найвищому

рядку – коефіцієнти цільової функції – прибуток за одиницю товару. Додатковим відповідають нульові коефіцієнти, які записані в стовпці С проти кожної змінної.

Рядок $z_j - c_j$ визначається, виходячи, що величина z для j -го стовпця – це сума добутків величини стовпця s на відповідні коефіцієнти стовпця j . Оскільки в плані значення $s=0$, то величини z_j для стовпця «план» і стовпців усіх змінних дорівнюють нулю, а відповідно $z_j - c_j = -c_j$. Тому в рядку $z_j - c_j$ початкового варіанта стоять коефіцієнти цільової функції з протилежним знаком.

Змінні величини першої частини таблиці мають певні числові значення: $x_1=0$; $x_2=0$; $x_3=0$; $x_4=0$; $x_5=24000$; $x_6=12000$; $x_7=30000$. Тобто всі основні змінні прирівняні до нуля і не входять у базис, а додаткові змінні одержують свої граничні значення відповідно до рівнянь. Відповідає «плану», за яким нічого не виробляється, ресурси не використовуються, а значення цільової функції дорівнює нулю – прибутку немає. Цей план не є оптимальним. Для отримання прибутку необхідно, щоб у плані були змінні, що позначають випуск товарів.

Розв'язок задачі полягає в послідовному введенні в план основних змінних, доки не буде отримано оптимальний план. На кожному етапі можна ввести одну змінну. Одночасно інша змінна величина виводиться з базису.

Оскільки задача розв'язується на максимум доходу, то першою вводити в базис слід змінну величину x_4 , якій відповідає найбільш доходному товару Г, а в рядку $z_j - c_j$ їй відповідає найбільше від'ємне число.

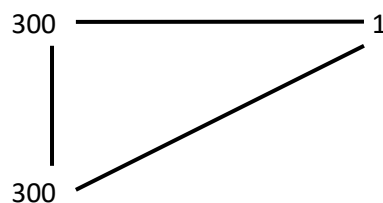
Щоб з'ясувати, яку змінну слід вивести з базису, потрібно кожне число із стовпця «План» поділити на відповідний додатний коефіцієнт із стовпця змінної, що вводиться (x_4). Із одержаних частот вибираємо найменшу. Вона становить 3000 ($24000:8$) і відповідає змінній x_5 . Отже, змінна x_4 вводиться в базис замість змінної x_5 , яка набуває нульового значення (час обладнання 1 групи використано повністю). Число 8, що стоїть на перетині стовпця x_4 і рядка x_5 називається напрямляючим елементом.

Переходимо до другої частини симплексної таблиці (другого плану). Визначається рядок тієї змінної, що вводиться в базис (x_4), діленням усіх

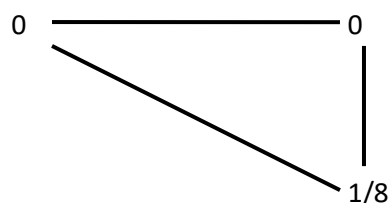
елементів рядка x_5 плану на напрямлюючий елемент (число 8). У стовпці с проставляються коефіцієнти цільової функції. Потім можна заповнити стовпці тих змінних, що входять у базис другого плану (x_4 , x_6 , x_7): на перетині однойменних рядків і стовпців завжди знаходиться одиниця, а решта елементів стовпця дорівнюють нулю. Решту елементів другої частини таблиці можна визначити за «правилом трикутника». Для того, щоб у новому варіанті визначити елемент, необхідно в симплексній таблиці відшукати три числа:

- 1) число, що стоїть на місці цього елемента в попередньому варіанті;
- 2) число, що стоїть у тому самому рядку попереднього варіанта, але в стовпці змінної, що вводиться;
- 3) число, що знаходиться в новому варіанті в одному стовбці з шуканим елементом, але в рядку змінної, що вводиться.

Названі три числа в таблиці утворюють прямокутний трикутник. Для визначення шуканого елемента потрібно від першого числа відняти добуток двох інших чисел. Для елемента, що стоїть у другому варіанті на перетині x_7 і стовпця «План» трикутник матиме вигляд:

Проводимо обчислення: $30000 - 1 \times 3000 = 27000$.

Для елемента на перетині рядка x_6 і стовпця x_5 трикутник виглядає інакше:

Проведемо розрахунок: $0 - 0 \times (1/8) = 0$.

Показники в рядку $z_j - c_j$ можуть бути розраховані за формулою, або за загальним правилом трикутника. Після закінчення розрахунків отримуємо другий варіант плану, за яким виробляється 3000 товарів Г і залишаються резерви невикористаного часу по II та III групах устаткування. Дохід за цим планом становить 24000 грн.

Щоб з'ясувати, чи є даний план оптимальним, переглядається рядок $z_j - c_j$. Наявність у ньому від'ємних чисел свідчить, що план не оптимальний і може бути покращений. Для цього слід перейти до нового варіанта плану, до якого ввести змінну x_1 (виріб А), якій відповідає найбільше від'ємне число (-3) в рядку $z_j - c_j$.

До третьої частини симплексної таблиці переходимо в тому самому порядку, що й до другої частини. Після обчислень переглядаємо рядок $z_j - c_j$. У ньому містяться лише нулі й додатні числа, що свідчить про оптимальність третього варіанта плану.

Розв'язком задачі буде $x_1=4000$; $x_2=0$; $x_3=0$; $x_4=2500$; $x_5=0$; $x_6=0$; $x_7=3500$. Значення цільової функції становить 3600. Це означає, що цеху досягне максимального розміру прибутку 3600 грн, коли виготовлятиме 4000 товарів А і 2500 виробів Г. Продукція Б і В не буде виготовлятися. Ресурси часу устаткування I та II груп будуть використані повністю. Невикористаним залишиться час роботи устаткування III-ї групи в розмірі 3500 хв. В даний оптимальний план входить лише два види товарів із чотирьох. Подальше введення нових товарів у план не призведе до збільшення суми доходу.

Проте цей оптимальний план не є єдиний. Наявність в останньому рядку симплексної таблиці нульового значення в стовпці змінної x_3 означає, що введення наступним кроком у план змінної x_3 (виріб В) не збільшить і не зменшить суму доходу, тому є лише кілька оптимальних планів.

Використання даної математичної моделі дозволяє товариству здійснювати розрахунок оптимальної програми, яка забезпечує максимальний дохід шляхом визначення оптимального обсягу випуску, задовольняє попит та, в кінцевому підсумку, реалізує основні положення.

3.3 Удосконалення управління фінансування оновлення основних виробничих фондів

Для удосконалення управління фінансування оновлення основних виробничих фондів ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» доцільним є розробка універсального підходу до оптимізації вибору джерел фінансування. Для того, щоб надати процесу оптимізації фінансування оновлення основних фондів виразнішої структури й упорядкованості, пропонуємо виділити два рівні, що містять елементи (рисунок 3.3).

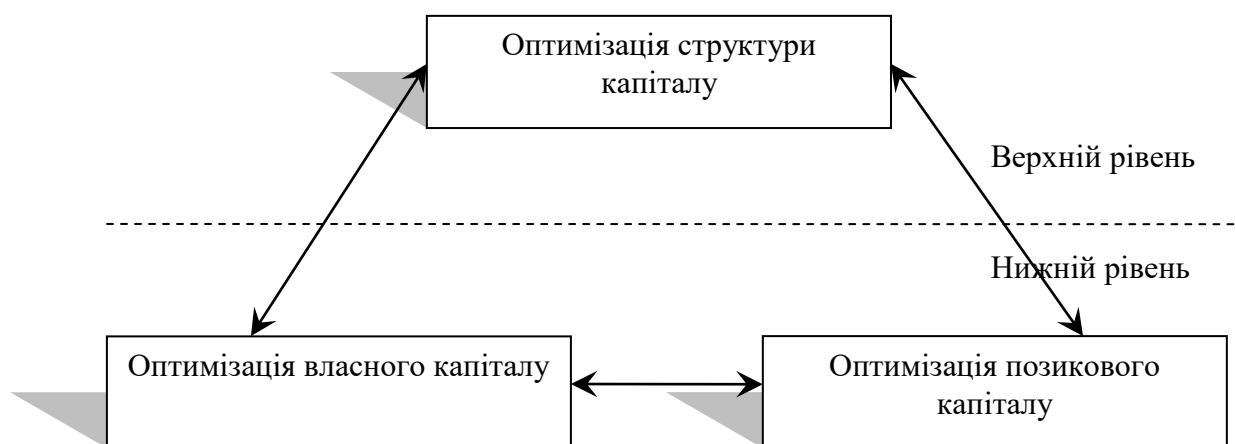

Рисунок 3.3 – Процес оптимізації фінансування оновлення основних фондів

Верхній рівень включає розрахунок обсягу капіталу товариства, його оптимальної структури – найкращого співвідношення власних і позикових коштів. На нижньому рівні здійснюється оптимізація всередині кожної з груп капіталу – власного і позикового.

З огляду на це рекомендуємо впровадити термін «комплексна оптимізація фінансування», під яким слід розуміти проведення тристороннього обґрунтування фінансування комерційної діяльності: оптимізація власного капіталу; оптимізація загальної структури капіталу; оптимізація позикового капіталу. Для оптимізації загальної структури капіталу можуть застосовуватись методи, що базуються на механізмі фінансового важеля. Системне здійснення

оптимізації на нижньому рівні було неможливе через відсутність коректних методів.

Комплексна оптимізація фінансування не обов'язково повинна виконуватись поетапно цей процес, а може здійснюватися одноразово, в єдиному комплексі. Проаналізуємо підходи, які застосовуються для оцінки варіантів фінансування. Всі вони мають яскраво виражені хиби:

- здебільшого береться до уваги лише одна група видатків – плата безпосередньо за використання позикових коштів. Інші видатки, пов'язані із залученням і використанням коштів, при аналізі не враховуються, незважаючи на те, що їхній розмір також може бути досить вагомим;

- при виборі способу фінансування не враховуються часові графіки залучення коштів, платежів за їхнє використання й повернення боргу;

- у самій процедурі вибору раціонального варіанта не використовуються методи оптимізації вартості фінансування.

Названі недоліки дають підстави припускати, що традиційні підходи до оптимізації фінансування не досить коректні, а їх результати, можуть виявитися помилковими. З огляду на це запропоновано модель, в основі якої є критерій оптимальності PEI (financing efficiency index) – показник ефективності фінансування:

$$FEI = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=0}^m x_{ij} \times dj}{\sum_{i=1}^n \sum_{j=0}^m (f(x_j) j \times dj + \gamma(x_j) j \times dj + \lambda_{ij} \times dj + x'_{ij} \times dj)} \quad (3.4)$$

$$\sum_{i=1}^n x_{ij} = FR_j$$

$$\sum_{i=0}^m x_{ij} \leq FV_i$$

де PEI (financing efficiency index) – показник ефективності фінансування;

x_{ij} – обсяг фінансування, що залучається з i -го джерела в j -ий період часу,

грош. од.;

$I(x_i)_j$ – сума прямих виплат за використання коштів, що залучаються з i -го джерела, в j -ий період часу, грош. од;

$\gamma(x_i)_j$ – сума інших виплат, пов'язаних із залученням коштів з i -го джерела, в j -ий період часу, розмір яких залежить від суми коштів, що залучаються, грош. од.;

λ_{ij} – сума інших виплат, пов'язаних із залученням коштів з i -го джерела, в j -ий період часу, розмір яких не залежить від суми коштів, що залучаються, грош. од.;

x_{ij} – сума повернення позикових коштів, що залучені з i -го джерела, в j -ий період часу, грош. од.;

d_j – коефіцієнт дисконтування для j -го періоду часу;

FR_j (financing requirement) – потреба у фінансових ресурсах в j -ий період часу, грош. од.;

FV (financing volume) – можливий обсяг залучення фінансових ресурсів з i -го джерела, грош. од.

– Відповідно до математичної моделі оптимальним буде таке поєднання джерел фінансування, за якого значення цільової функції буде максимальним. При цьому сума фінансових ресурсів, що використовуються в j -ий період часу, має дорівнювати потребам у них, а сума коштів не повинна перевищувати можливого потенціалу цього джерела з урахуванням графіків залучення коштів і повернення позики.

Для демонстрації економічної доцільності застосування моделі для ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» наведемо приклад розрахунку. У товариства з'явилася потреба у придбанні основних фондів у двох компаній вартістю 300 тис. грн. Причому кожна компанія пропонує свій варіант придбання.

Перший варіант: фінансовий лізинг терміном на три роки. За умовою контракту лізингу наприкінці кожного року орендар повинен сплачувати на користь компанії лізингові платежі розміром 150 тис. грн. ($I(x) + x'$). По закінченні терміну контракту обладнання переходить у власність.

Другий варіант: покупка основних фондів зі 100 %-ною передоплатою.

Перший варіант. Товариство вибирає придбання у лізингу.

Другий варіант. Керівництво укладає контракт на банківське кредитування. Згідно з цим договором, отримує кредит у 300 тис. грн (x) терміном на три роки. Річна процентна ставка становить 21% ($f(x)$), комісія банку (разовий платіж при отриманні кредиту) – 1,5% від суми кредитування ($\gamma(x)$), нотаріальні послуги – 1,5 тис. грн (λ), графік повернення кредиту – вільний. Керівництво вважає, що вони будуть здатні повернути 100 тис. грн кредиту наприкінці другого року (x_2) і 200 тис. грн – наприкінці третього (x_3). Треба порівняти ефективність фінансування придбання по двом варіантам.

У таблиці 3.5 подано розрахунок й оцінку двох різних варіантів фінансування проекту на підставі запропонованої нами моделі.

Таблиця 3.5 – Порівняльний аналіз варіантів фінансування проектів

Показники		I рік	II рік	III рік	Усього, грн	FEI
Коефіцієнт дисконтування (18%)	1,0000	0,8475	0,7353	0,6494		
Фінансовий лізинг – перший варіант						
Обсяг фінансування, грн	300000					
Лізингові платежі, грн		150000	150000	150000		
Дисконтована сума обсягу фінансування, грн					300000	
Дисконтована сума лізингових платежів, грн		127119	110294	97403	334815	0,896
Придбання обладнання (банківський кредит) другий варіант						
Обсяг фінансування, грн	300000					
Комісія банку та нотаріальні послуги, грн	6000					
Виплата відсотків, грн		63000	63000	42000		
Повернення кредиту, грн.			100000	200000		
Дисконтована сума обсягу фінансування, грн	306000				306000	
Дисконтована сума виплат відсотків і погашень кредиту, грн		53390	119853	157143	330386	0,926

Порівняння значень показника FEI для двох схем фінансування дає можливість: незважаючи на те, що сума «переплати» за обладнання у другому варіанті більша, ніж у першому ($6000 + 63000 + 63000 + 42000 = 174000$ грн проти $150000 \times 3 - 300000 = 150000$ грн), саме у другому випадку фінансується

ефективніше, тому що $FEI_1 > FEI_2$ ($0,926 > 0,896$). Така різниця в оцінках зумовлена урахуванням у показнику FEI графіків руху фінансових потоків, а також інших витрат, що впливають на фінансування. Графічно динаміка платежів по двох варіантах фінансування основних виробничих фондів представлена на рисунку 3.4.

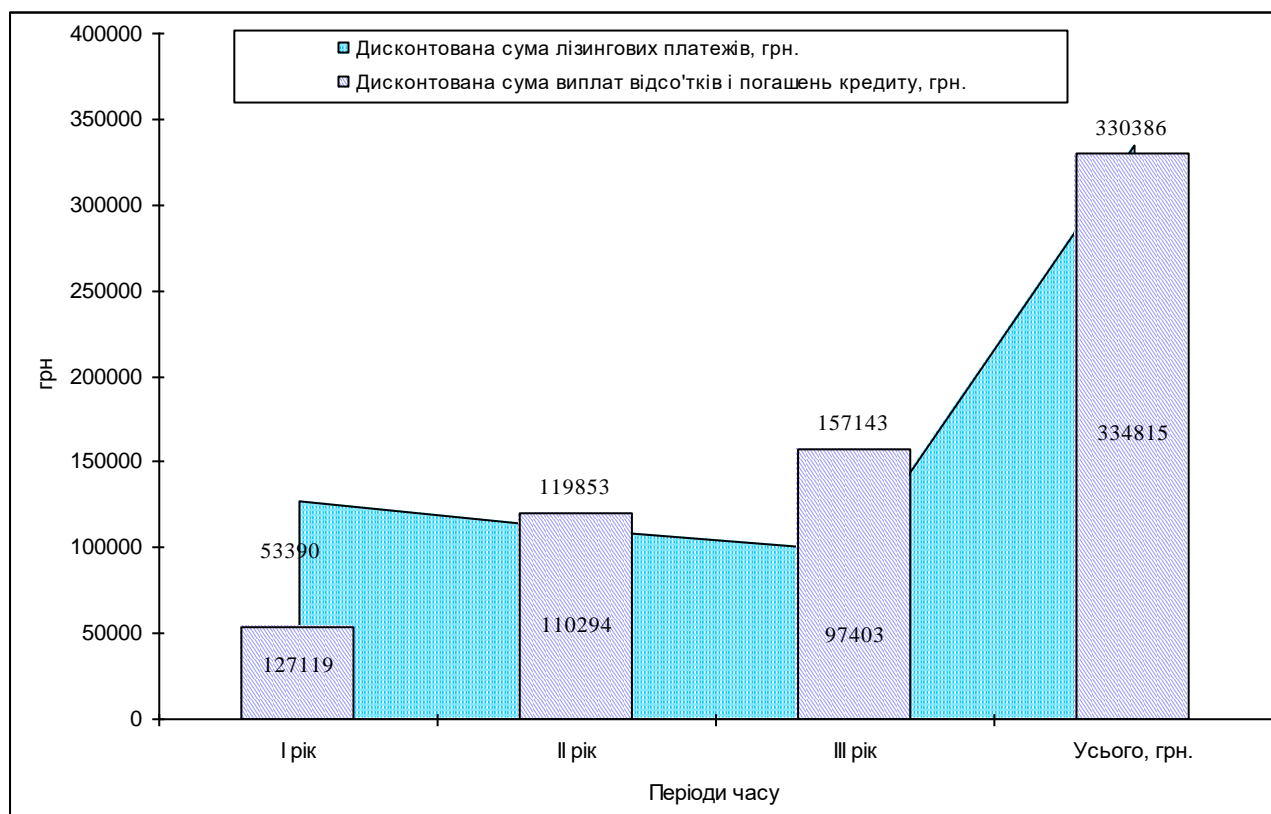

Рисунок 3.4 – Динаміка платежів по двох варіантах фінансування основних виробничих фондів

Практична діяльність компаній здійснюється в умовах досить нестабільного зовнішнього середовища, і в разі довгострокового фінансування має місце зміна умов (процентні ставки, додаткові видатки). Тому, це буде спрямоване на прогнозування стану фінансового ринку та його інструментів і подальше врахування цих прогнозів у динамічній моделі.

В таблиці 3.6 наведено комплекс заходів щодо удосконалення управління ефективністю використання основних фондів ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

Таблиця 3.6 – Заходи щодо удосконалення управління ефективністю використання основних фондів ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське»

№	Назва заходу	Методи здійснення	Ціль, що досягається	Показники ефективності, що характеризують результат
1	Основні напрями удосконалення управління основними фондами	Застосування методики аналізу ефективності використання основних фондів, як елементу технічних ресурсів	Дозволяє підприємству організувати роботу, спрямовану на пошук резервів використання основних фондів	Покращення динаміки показника рентабельності основних фондів та отримання додаткового прибутку.
2	Оптимізація використання виробничих потужностей підприємства	Застосування математичної моделі лінійного програмування	Дозволить підприємству проводити розрахунок оптимальної виробничої програми, яка забезпечує максимальний прибуток шляхом визначення оптимального обсягу випуску продукції	Отримання максимального прибутку. Підвищення попиту на продукцію підприємства.
3	Удосконалення управління фінансування оновлення основних виробничих фондів	Розроблення універсального підходу до оптимізації вибору джерел фінансування. Запропоновано модель, в основі якої лежить критерій оптимальності PEI (financing efficiency index) – показник ефективності фінансування	Дає змогу здійснювати комплексну оптимізацію фінансування. Відображає чистий фінансовий результат залучення ресурсів. Найповніше враховує усі витрати, пов'язані із залученням і використанням фінансування. Дає можливість аналізувати й порівнювати різні варіанти фінансування, структуру вартості кожного варіанта тощо FEI для двох схем фінансування: I варіант – 150000 грн, а II варіант – 174000 грн, $FEI_1 > FEI_2$ (0,926 > 0,896).	

ВИСНОВКИ

За результатами написання магістерської роботи можна зробити наступні висновки. В першому розділі дипломної роботи були розглянуті теоретичні основи управління ефективністю використання основних фондів на товаристві, зокрема розглянуто поняття, структура та класифікація основних фондів, методи оцінки вартості основних фондів, показники оцінки ефективності використання основних фондів та шляхи підвищення управління основними фондами. За результатами першого розділу можна зробити узагальнення.

Основні фонди – це засоби виробництва, які мають вартість і функціонують у виробництві довгий час у своїй споживчій формі, а їх вартість переноситься конкретною працею на вартість товарів, що виробляється частинами в міру спрацювання.

Розрізняють підходи до оцінки основних фондів: натуральні і вартісні показники. Натуральні характеризують кількість одиниць, що входять до складу кожного виду фондів, їх параметри – продуктивність, потужність, вантажність, рік введення в експлуатацію. Натуральні використовуються для оцінки технічного стану та морального зносу фондів, розробки балансу машин, оцінки продуктивної потужності та пропускної спроможності. Така оцінка може проводитися шляхом інвентаризації.

Управління основними фондами – це управлінська методологія, метою якої є підтримка робочої готовності активів за рахунок оптимізації технічного стану, ремонтів, матеріального забезпечення, використання трудових ресурсів.

В другому розділі дипломної роботи досліджено управління ефективністю використання основних фондів ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське».

На основі аналізу можна зробити висновки: спостерігається зменшення чистого доходу від реалізації товарів у 2020 році порівняно з 2019 роком на 18351 тис. грн (3,45%) за рахунок зменшення різних видів продукції: вода з

додаванням цукру, вода мінеральна негазована, вода не підсолоджена, бутлі, пляшки, флакони, фляги та вироби подібні для транспортування або пакування продукції), що й обумовило скорочення доходу від реалізації товарів. У 2021 році чистий дохід від реалізації зріс на 76703 тис. грн (14,93%) відносно його рівня у 2020 року.

Повна собівартість реалізованої товарів має подібну динаміку. У 2020 році вона зменшилась на 3,40% порівняно із даним показником витрат у 2019 році і склала 510440 тис. грн. У 2021 році зросла на 69896 тис. грн порівняно з відповідним показником у 2020 році, що у процентному відношенні приріст склав 13,69%. Динаміка прибутку від реалізації товарів є подібною. У 2020 році він зменшився на 368 тис. грн (10,16%) відносно показника у 2019 році; і склав 3255 тис. грн. У 2021 році відбулося зростання його на 6807 тис. грн порівняно з рівнем у 2020 році. Витрати на одну гривню реалізації є високим. Так, у 2019-2020 роках при високому рівні відносно доходів становили 99 коп. У 2021 році вони при стабільних умовно постійних витратах та зростанні доходу склали 98 коп. Рентабельність є невисокою. У 2019 році рентабельність доходу склала 0,68%, а рентабельність витрат – 0,69%. У 2020 році зменшення рентабельності ще на 0,05 %. Проте, у 2021 році темп росту прибутку перевищив темп зростання доходу та витрат. Тому, у 2021 році рентабельність доходу та рентабельність витрат відносно 2020 року зросла на 1,07 % і 1,09 %; у 2021 році 1,70 % та 1,73 %.

Чисельність працюючих скорочувалася із року в рік. Так, у 2020 році середньооблікова чисельність становила 556 осіб; відбулося скорочення чисельності на 28 осіб відносно чисельності 2019 року, і стала 584 осіб. У 2021 році середньооблікова чисельність зменшилась ще на 22 особи і стала 534 особи. Продуктивність праці працівників у 2020 році попри скорочення доходу від реалізації, має вищу динаміку зменшення чисельності працівників, але зростання, а саме: продуктивність праці працівників у 2020 році зросла на 1,41% відносно 2019 року. У 2021 році зростання доходу від реалізації та скорочення чисельності обумовило зростання виробітку на одного працівника у

розмірі 181702 грн/особу; його приріст склав 19,67 %.

На ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське» важливе значення мають засоби виробництва, від рівня забезпеченості значною мірою залежать кінцеві результати. Середньорічна вартість основних засобів зменшилась на 2,1% у 2020 році відносно вартості у 2019 року, у 2021 році зросла на 0,95% відносно попереднього періоду і склала 256426 тис. грн.

Для досягнення кращих результатів необхідно здійснювали технічну модернізацію, оновлення основних засобів – замість застарілої техніки ти впроваджували сучасну, більш продуктивну техніку та технології.

В третьому розділі спираючись на результати аналізу ефективності управління основними фондами запропоновані напрямки удосконалення управління основними фондами, зокрема визначені основні напрями удосконалення управління основними фондами, проведена оптимізація використання виробничих потужностей, запропоновано удосконалення управлінням фінансування оновлення основних виробничих фондів. За результатами третього розділу ми можемо зробити наступні висновки.

Запропоноване створення та функціонування системи управління ефективністю використання основних фондів (СУЕФ). Функціонування СУЕФ підпорядковане реалізації цілі – підтримки на заданому рівні та поступовому зростанню економічної віддачі використання основних фондів.

Практичне застосування моделі удосконалення фінансування дає змогу вибрати оптимальне для кожної конкретної ситуації поєднання джерел фінансування і має такі переваги:

- дає змогу здійснювати комплексну оптимізацію фінансування;
- відображає чистий фінансовий результат залучення ресурсів;
- враховує графік руху фінансових потоків і зміну вартості коштів у часі;
- найповніше враховує всі витрати, пов'язані із залученням і використанням фінансування.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Гетьман О. О. Економіка підприємства: підручник / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – Київ: Центр навчальної літератури, 2019. – 488 с.
2. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: підручник / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б. В. Погріщук. – Київ: Центр навчальної літератури, 2020. – 304 с.
3. Дмитрієв І. А. Економіка підприємства: навч. посіб. для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. – Харків: ХНАДУ, 2018. – 292 с.
4. Економіка підприємства: навчальний посібник / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. - 2-е вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 488 с.
5. Економіка підприємства: навч. посіб. / О. І. Лисак, Л. О. Андреева, Л. О. Болтянська. – Мелітополь: Люкс, 2020. – 272 с.
6. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л. Л. та проф. Кривов'язюка І. В. Київ: Кондор, 2020. – 620 с.
7. Єгорова І. Г. Економіка та організація діяльності підприємств: навч. посіб / І. Г. Єгорова, Г. І. Матукова, Н. С. Приймак. – Львів: Магнолія. 2019. – 330 с.
8. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2019. – 728 с.
9. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. / Пугач А. М., Демчук Н. І., Довгаль О. В., Крючко Л. С., Тягло Н. В. – Миколаїв: Швець В. М. 2018. – 348 с.
10. Козик В.В. Організація виробництва: підручник / В. В. Козик, А. С. Гавриляк, Т. О. Петрушка. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. – 256 с.
11. Куц Л. Н. Капітал підприємства: формування та використання. Опорний конспект лекцій. – Тернопіль, ТНЕУ, 2019. – 105 с.

12. Лазебник Л. Л. Економіка підприємства: підручник / Л. Л. Лазебник, В. В. Гурочкіна, Л. В. Слюсарєва та ін.; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. – 426 с.
13. Лисак О. І. Економіка підприємства: навч. посіб. / О. І. Лисак, Л. О. Андрєєва, Л. О. Болтянська. – Мелітополь: Люкс, 2020. – 272 с.
14. Маслак О. І. Економіка виробничого підприємства / О. І. Маслак, Л. Д. Воробйова. – ЦУЛ, 2019. – 172 с.
15. Нусінов В. Я. Проблемні питання аналізу стану, ефективності придбання та використання основних засобів підприємства / В. Я. Нусінов, К. Г. Рябикіна // Вісник КТУ. – 2011. – №28. – С. 260-263.
16. Офіційний сайт – Державної статистики України [Електронний ресурс] – 2017. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>.
17. Причєпа І. В. Економіка підприємства. Самостійна та індивідуальна робота студентів: навч. посіб. – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 145 с.
18. Семенов Г. А. Оцінювання ефективності використання основних фондів в акціонерному товаристві / Г. А. Семенов, О. Ф. Плаксюк // Держава та регіони. Серія. Економіка та підприємництво. – 2010. – № 2. – С. 188-190.
19. Соломіна Г. В. Економіка підприємства: практикум. – Дніпро: Біла К.О. 2020. – 142 с.
20. Управління персоналом: підручник / О. М. Шубалий, Н. Т. Рудь, А. І. Гордійчук, І. В. Шубала, М. І. Дзямучич, О. В. Потьомкіна, О. В. Серєда; за заг. ред. О. М. Шубалого. – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ. 2018. – 404 с.
21. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Яркіна – Київ: Ліра-К, 2015. – 498 с. 17. Ярошевич Н. Б. Підприємництво і менеджмент навч. посіб. / Н. Б. Ярошевич. – К. : Ліра-К, 2014. – 408 с.